ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ Κ.Δ.Α. ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΕΛΛΑΣ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ Τεύχος 69, Μάρτιος 2001

ΙΝΕ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
ΓΣΕΕ - Α.Δ.Ε.Δ.Υ.

Η ΓΣΕΕ για την Κοινωνική Ασφάλιση

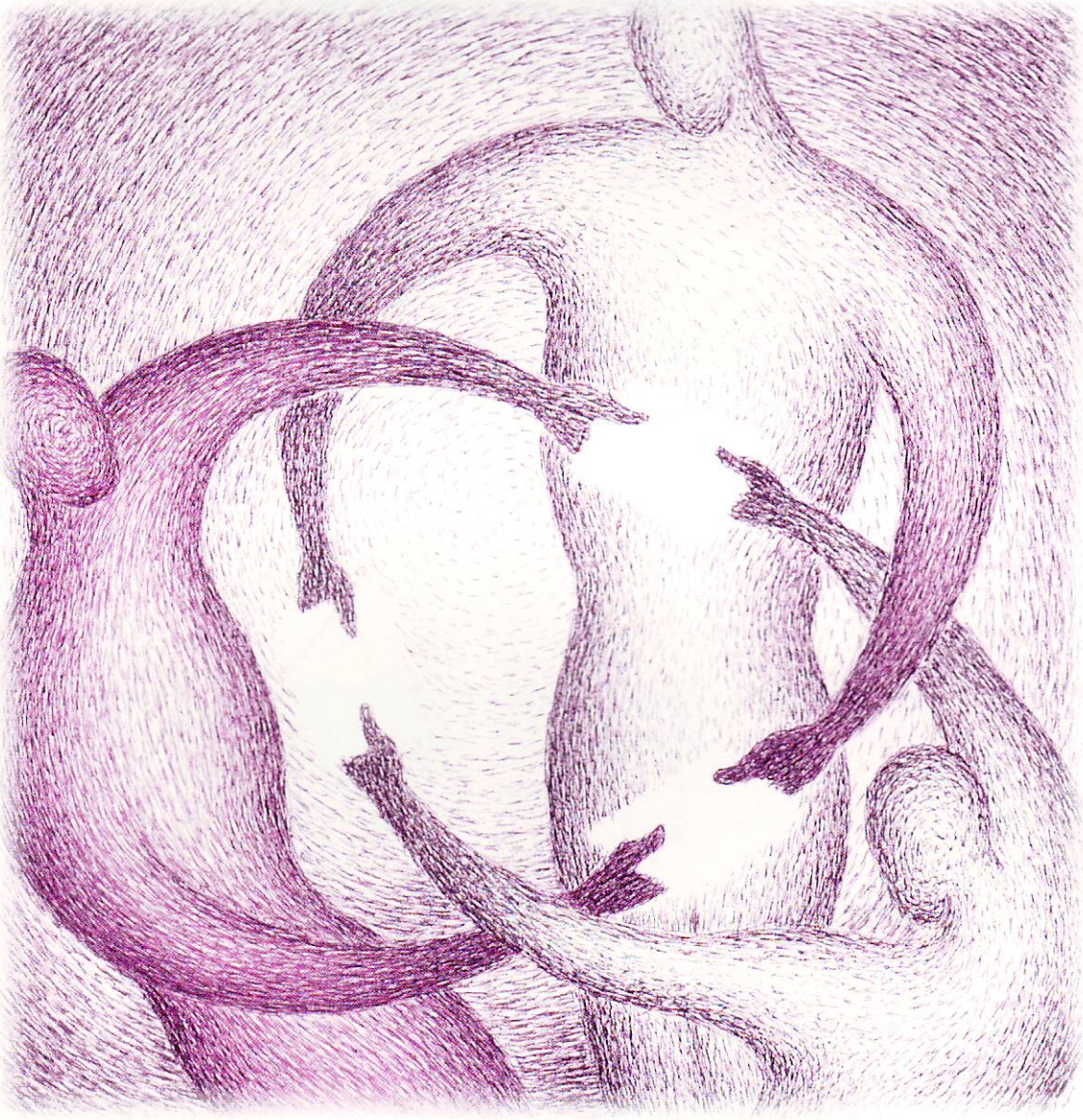

◆ Οι θέσεις της ΓΣΕΕ για την Κοινωνική Ασφάλιση ◆ Συνδικάτα και εργασία ◆ EIRO: Ετήσια Έκθεση για τις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα ◆ Δραστηριότητες ΙΝΕ/ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ

Σημείωμα Σύνταξης

Η ΓΣΕΕ τα τελευταία χρόνια, καθόρισε τη στρατηγική της με βάση ένα συγκροτημένο πλαίσιο πρωτοβουλιών, για όλα τα μεγάλα ζητήματα που σχετίζονται με την αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης των εργαζομένων, των ανέργων και των συνταξιούχων της χώρας. Πρωτοβουλίες οι οποίες είχαν σαν στόχο να αναδείξουν τεκμηριωμένα εναλλακτικές πολιτικές προσεγγίσεις, διεκδικώντας και επιτυγχάνοντας παράλληλα ευρύτερες κοινωνικές συσπειρώσεις και συμμαχίες, με συνέπεια την ενίσχυση του θεσμικού ρόλου της ΓΣΕΕ στην ελληνική κοινωνία. Ακολουθώντας πιστά αυτή τη στρατηγική δημοσιοποιεί - και μέσω του περιοδικού Ενημέρωση - τεκμηριωμένα τις θέσεις της για το μείζον θέμα της κοινωνικής ασφάλισης, καλώντας σε έναν ουσιαστικό διάλογο όλη τη θεσμική εκπροσώπιση της κοινωνίας. Επιπλέον, η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ σε αυτό το τεύχος, παρουσιάζει άρθρα σχετικά με την Έρευνα της V-PRC για τα συνδικάτα, καθώς επίσης και άρθρο για τις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα. Τέλος η ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ, παρουσιάζει τις δραστηριότητες του ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ το τελευταίο διάστημα.

ΘΕΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΣΕΕ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

Η Γ.Σ.Ε.Ε. είναι ο μόνος φορέας που στρατηγικά τα τελευταία χρόνια καθόρισε ένα συγκροτημένο πλαίσιο πρωτοβουλιών για όλα τα μεγάλα ζητήματα που σχετίζονται με την αναβάθμιση της οικονομικής και κοινωνικής θέσης των εργαζομένων, των ανέργων και των συνταξιούχων της χώρας. Πρωτοβουλίες οι οποίες είχαν σαν στόχο να αναδείξουν τεκμηριωμένα εναλλακτικές πολιτικές προσεγγίσεις, οι οποίες διεκδίκησαν και κατέκτησαν ευρύτερες κοινωνικές συσπειρώσεις και συμμαχίες με συνέπεια όχι μόνο να αναδείξουν την αναγκαιότητα λήψης συγκεκριμένων μέτρων αλλά ουσιαστικά να οδηγήσουν την κυβέρνηση να προσεγγίσει στα πλαίσια της δικής μας φιλοσοφίας αλλαγές που βελτίωσαν και στήριξαν τη θέση των εργαζομένων. Οι αλλαγές στο φορολογικό, η πορεία του εισοδηματικού, οι θέσεις μας για την αντιμετώπιση της ανεργίας και της τόνωσης της απασχόλησης, η προηγούμενη ασφαλιστική ρύθμιση καταγράφουν τον σημαντικό ρόλο της Συνομοσπονδίας στο κοινωνικοοικονομικό γίγνεσθαι. Σήμερα η Γ.Σ.Ε.Ε. ακολουθώντας πιστά αυτήν την στρατηγική, δημοσιοποιεί με αναμφισβήτητη τεκμηρίωση τις θέσεις της για το μείζον θέμα της κοινωνικής ασφάλισης καλώντας σε έναν ουσιαστικό διάλογο όλη τη θεσμική εκπροσώπηση της κοινωνίας. Η Γ.Σ.Ε.Ε. με τις θέσεις της και τις παρεμβάσεις της έχει αναδείξει στη σωστή του διάσταση το πρόβλημα της κοινωνικής ασφάλισης στη χώρα μας. Ολόκληρη τη δεκαετία του 1990 είχαμε μια διαρκή διεργασία για τα θέματα της Κοινωνικής Ασφάλισης. Μετά τις μάχες που δώσαμε το 1990 και το 1992 για αποτροπή των αντιασφαλιστικών ρυθμίσεων, συνεχίσαμε τις παρεμβάσεις (αγωνιστικές και άλλες) ώστε αφενός να μην επιτρέψουμε άλλες βλαπτικές μεταβολές και αφετέρου να βελτιωθούν ρυθμίσεις.

Έτσι κατακτήσαμε:

- Την 35ετία στα 58.
- Την 35ετία για τα Β.Α.Ε. στα 55 και στα 53 (μειωμένη).
- Τη βελτίωση των συντάξεων (υπενθυμίζουμε το πάγιο αίτημα της Γ.Σ.Ε.Ε. για κατώτερη σύνταξη στα 20 ημερομίσθια του ανειδίκευτου εργάτη).
- Την ασφάλιση των μακροχρόνια ανέργων που θέλουν μέχρι 5 χρόνια να συνταξιοδοτηθούν (ΛΑΕΚ).
- Την ιατροφαρμακευτική κάλυψη των ανέργων.
- Τη διασφάλιση των επικουρικών συντάξεων (20%) και την αντιμετώπιση των προβλημάτων των επικουρικών ταμείων.
- Τη λήψη μέτρων για άλλα ταμεία κοινωνικής ασφάλισης (ΤΑΠΟΤΕ, ΔΕΗ, ΝΑΤ, κ.λ.π.).
- Άλλες θετικές ρυθμίσεις που εμπεριέχονται στο λεγόμενο «ΜΙΝΙ» Ασφαλιστικό (αξιοποίηση κινητής και ακίνητης περιουσίας, ομαδοποιήσεις ταμείων, κ.λ.π.).

Το Ινστιτούτο μας, έχει εκπονήσει τις πιο αξιόπιστες αλλά και ρεαλιστικές μελέτες, οι οποίες συνέβαλαν αποφασιστικά στη διαμόρφωση των θέσεών μας και στην ανάδειξη των τεκμηριωμένων προτάσεών μας.

- Το 1999 δημοσιοποιήσαμε με ειδική έκδοση τις θέσεις μας.

- Την Άνοιξη του 2000 υπογράψαμε με τους εργοδότες στα πλαίσια της Ε.Γ.Σ.Σ.Ε., συμφωνία 9 σημείων για την κοινωνική ασφάλιση.

- Το Φθινόπωρο του 2000 συγκροτήσαμε ειδική επιστημονική επιτροπή (καθηγητές Πανεπιστημίου και επιστημονικοί συνεργάτες) με την ευθύνη της οποίας έγιναν οι τελευταίες μελέτες οι οποίες επιβεβαιώνουν την ορθότητα των θέσεών μας.

Με βάση αυτές τις θέσεις, την οικονομική δυνατότητα της χώρας, τις κοινωνικές ανάγκες που πηγάζουν από το κοινωνικό έλλειμμα, την επιτακτική ανάγκη για ουσιαστική κοινωνική και οικονομική σύγκλιση με το Μ.Ο. του ευρωπαϊκού «κοινωνικού κεκτημένου», απαιτούνται σήμερα γενναία μέτρα για τη μεταρρύθμιση του Συστήματος της Κοινωνικής Ασφάλισης της χώρας μας.

Για την προώθηση αυτής της μεταρρύθμισης απαιτούνται ευρύτερες κοινωνικές και πολιτικές συνεννοήσεις και συμφωνίες που θα προκύψουν μέσα από ένα ειλικρινή ουσιαστικό πολιτικό και κοινωνικό διάλογο.

Εμείς σήμερα με αίσθημα ευθύνης απέναντι στους συνταξιούχους, όλους τους Ασφαλισμένους αλλά και την επόμενη γενιά δημοσιοποιούμε κωδικοποιημένες τις προτάσεις μας και ζητούμε να αξιοποιηθούν θετικά ώστε όλοι μας να συμβάλλουμε δημιουργικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων (οικονομικών και άλλων) της Κοινωνικής Ασφάλισης στη βάση σταθερών αρχών και αξιών.

ΟΙ ΑΞΟΝΕΣ ΤΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ

Όπως προανέφερα η Γ.Σ.Ε.Ε. έχει καταθέσει, από το Γενάρη του 1999, μια συνολική, συνεκτική και συνεπή πρόταση για την αναμόρφωση η τη μεταρρύθμιση του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (Σ.Κ.Α.) της χώρας, υπό τον τίτλο "ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - Η ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΗΣ Γ.Σ.Ε.Ε.". Είναι, επίσης, γνωστό ότι από τον περασμένο Σεπτέμβριο προχωρήσαμε στη συγκρότηση Ειδικής Επιστημονικής Επιτροπής για την επικαιροποίηση της "ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ" μας αλλά και για την ποσοτικοποίηση των κοινωνικοασφαλιστικών μεγεθών και την αναλογιστική προβολή τους στο μέλλον με στόχο την κατοχύρωση της θέσπισης και της απρόσκοπτης λειτουργίας ενός μακροχρόνια βιώσιμου, κοινωνικά αποτελεσματικού και οικονομικά αποδοτικού Σ.Κ.Α.

Επισημαίνουμε, ότι, η αρχική "ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ" μας συνιστά μια ολοκληρωμένη προσέγγιση του κοινωνικοασφαλιστικού μας προβλήματος και καλύπτει όλες τις συναφείς παραμέτρους του. Πράγματι, σ' αυτήν εμπεριέχονται θέσεις και προτάσεις σε

σχέση με :

- την αντιμετώπιση του προβλήματος του υφιστάμενου κοινωνικοασφαλιστικού ελλείμματος (βελτίωση του ύψους και της διαδικασίας απονομής των παροχών, ανταποδοτικότητα ασφαλιστικών κρατήσεων και απονομή μειωμένης σύνταξης, κάλυψη ηλικιωμένων ανασφάλιστων και μακροχρόνια ανέργων κλπ),

- τον εντοπισμό και τη θεσμοθέτηση των πηγών χρηματοδότησης του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης αλλά και τη θέσπιση μηχανισμών αποτελεσματικής είσπραξης των πόρων του Συστήματος (θεσμοθέτηση 3μερούς χρηματοδότησης, για όλους τους ασφαλισμένους, αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας του Συστήματος, νέοι πόροι για τη δημιουργία «Ειδικού Λογαριασμού Κοινωνικής Αλληλεγγύης», είσπραξη πόρων που διαφεύγουν ή υποκλέπτονται, μη μισθολογικό κόστος εργασίας κλπ),

- την Οργάνωση και τη λειτουργία του Σ.Κ.Α. (κύρια και επικουρική σύνταξη, διοικητική και διαχειριστική αυτοτέλεια κοινωνικο-ασφαλιστικών οργανισμών, οργανωτική ανασυγκρότηση και λειτουργική αναβάθμιση ασφαλιστικών Ταμείων κλπ)

- τη σύγκλιση των κοινωνικοασφαλιστικών συστημάτων των 15 χωρών μελών της Ε.Ε. και τη θέση του ελληνικού Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης στο συνολικό και μεταβαλλόμενο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι.

Σήμερα, είμαστε σε θέση να σας παρουσιάσουμε, περιληπτικά, τα βασικά συμπεράσματα των νέων μας προσεγγίσεων. Οι προσεγγίσεις μας αυτές κινούνται πάντα μέσα στα πλαίσια της αρχικής "ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ" μας την οποία όμως, θεμελιώνουν και τεκμηριώνουν και ποσοτικά και αναλογιστικά. Είναι, πράγματι, εντυπωσιακή η διαπίστωση ότι οι μαθηματικές προσεγγίσεις και οι αναλογιστικές προβολές των πραγματικών ασφαλιστικών μεγεθών επιβεβαιώνουν και αποδεικνύουν το ρεαλισμό των θέσεων και προτάσεών μας.

Είμαστε βέβαιοι για την επιστημονική αρτιότητα και πληρότητα των αναλύσεων και προσεγγίσεών μας και πιστεύουμε πως οδηγούμαστε σε ασφαλή συμπεράσματα. Με βάση τα συμπεράσματα αυτά, είμαστε, σήμερα, σε θέση να σας ανακοινώσουμε τους κύριους άξονες στους οποίους επιβάλλεται να στηριχθεί η ασφαλιστική μεταρρύθμιση ώστε να οδηγήσει στη θεσμοθέτηση ενός μακροχρόνια βιώσιμου, κοινωνικά αποτελεσματικού και οικονομικά αποδοτικού Σ.Κ.Α. στη χώρα μας.

Είναι, βέβαια, γνωστό ότι με το θέμα των αριθμητικών προσεγγίσεων και των αναλογιστικών προβολών των ασφαλιστικών μας μεγεθών ασχολείται και η βρετανική υπηρεσία GOVERNMENT ACTUARY' S DEPARTMENT, με την οποία η κυβέρνηση έχει υπογράψει σχετική σύμβαση. Τα πορίσματα των Άγγλων δεν έχουν ανακοινωθεί ακόμη και, κατά συνέπεια, δεν μας είναι γνωστά. Κρίναμε, όμως, ότι δεν υπήρχε λόγος να περιμένουμε την ανακοίνωσή τους ώστε να βγούμε και εμείς, εκ των υστέρων, να ανακοινώσουμε και τα δικά μας πορίσματα.

Ανοίγουμε, λοιπόν, σήμερα, εμείς το ασφαλιστικό και μπαίνουμε επιθετικά στη μάχη

της μεταρρύθμισής του.

Στη συνέχεια παραθέτουμε, τα βασικά συμπεράσματα των ποσοτικών προσεγγίσεων και των αναλογιστικών προβολών των πραγματικών ασφαλιστικών μεγεθών όχι με την έννοια ότι αποδεχόμαστε την κοινωνική πληρότητα του σήμερα ισχύοντος κοινωνικοασφαλιστικού μας συστήματος αλλά με την έννοια της μέτρησης των ποσοτικών του παραμέτρων με στόχο τη βελτίωσή και την αναβάθμισή του. Συνεπώς, οι αριθμοί μας χρησιμεύουν, απλώς, για τη στήριξη των πολιτικών και κονωνικών μας επιλογών.

1. Το υφιστάμενο κοινωνικο-ασφαλιστικό έλλειμμα του Σ.Κ.Α. της χώρας.

Οι αναλύσεις και λοιπές αναφορές στο θέμα της ανάγκης μεταρρύθμισης του Σ.Κ.Α. της χώρας που κατακλύζουν, τελευταία, τον ελληνικό τύπο, έχουν ένα κύριο χαρακτηριστικό: ασχολούνται, κατ' επιλογήν με το θέμα του οικονομικού ελλείμματος που παρουσιάζει το Σ.Κ.Α. και αγνοούν την κύρια έλλειψή του, δηλαδή την υστέρηση και ανεπάρκεια των κοινωνικών του καλύψεων.

Φαινόμενα, όπως :

- Ο συνωστισμός του 70 % των συντάξεων του Ι.Κ.Α. στα κατώτατα όρια,

- Η διαπίστωση ότι ο μέσος πραγματικός δείκτης αναπλήρωσης του συντάξιμου μισθού, από τη σύνταξη, βρίσκεται, σήμερα, στην Ελλάδα, στο 44 % και ότι η απομείωση της πραγματικής αξίας των συντάξεων οφείλεται στην ανεπαρκή ετήσια στήριξη της αγοραστικής τους δύναμης από το ελληνικό κράτος,

- Η διαπίστωση ότι το μέσο, προ φόρων, ύψος των κύριων και επικουρικών συντάξεων του ιδιωτικού τομέα (1.191.000 άτομα) με συμψηφισμό και των συντάξεων των Τραπεζών και των ΔΕΚΟ, φθάνει στις 180.000 δρχ. περίπου δηλαδή πολύ κοντά στα όρια της φτώχειας στην Ελλάδα (170.000 δρχ. περίπου),

- Αλλά και πληθώρα άλλων ανάλογων διαπιστώσεων,

οδηγούν στο συμπέρασμα ότι το Σ.Κ.Α. παρουσιάζει εμφανέστατες κοινωνικο-ασφαλιστικές ανεπάρκειες ώστε να επιβάλλεται η αντιμετώπιση και εξάλειψη των ανεπαρκειών αυτών πριν από οποιαδήποτε συζήτηση των οικονομικών παραμέτρων του θέματος.

Ασφαλώς η απλή καταγραφή των κοινωνικών ελλείψεων του Σ.Κ.Α. είναι αναγκαία αλλά όχι αρκετή. Επιβάλλεται η ποσοτικοποίηση των ελλείψεων και ο εντοπισμός και η θεσμοθέτηση των πηγών χρηματοδότησής τους.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι συνεχιζόμενες δημόσιες συζητήσεις για τα οικονομικά μεγέθη του Σ.Κ.Α. παίρνουν ως δεδομένες τις σημερινές κοινωνικο-ασφαλιστικές του

παραμέτρους και ότι με την άποψη αυτή διαφωνούμε ριζικά.

Κατά τη δική μας αντίληψη το κέντρο των συζητήσεων πρέπει να μετακινηθεί από το καθαρά οικονομικό στο κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο: η θεσμοθέτηση ενός Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης αποτελεί, πρωτίστως, ζήτημα πολιτικών επιλογών. Οι ποσοτικές αριθμητικές του προσεγγίσεις έπονται και πάντως, κινούνται μέσα στα πλαίσια των αντίστοιχων πολιτικών προτεραιοτήτων.

2. Η ανάγκη της 3μερούς χρηματοδότησης του Σ.Κ.Α.

Με βάση το σύνολο των εναλλακτικών σεναρίων των αναλογιστικών προβολών μας, η μελλοντική βιωσιμότητα του (πάντως, κοινωνικά ανεπαρκούς) Σ.Κ.Α. συνδέεται, άμεσα, με τη θέσπιση της 3μερούς χρηματοδότησης για όλους τους ασφαλισμένους στο Σύστημα. Με οποιοδήποτε σενάριο και αν προσεγγίσουμε τη μακροχρόνια βιωσιμότητά του αλλά και την ετήσια διαχειριστική λειτουργία του, το Σ.Κ.Α. θα εμφανισθεί ελλειμματικό σε περίπτωση που αγνοηθεί αυτή η αναγκαιότητα.

Δυστυχώς, σήμερα, το ελληνικό κράτος συμμετέχει στη χρηματοδότηση του Σ.Κ.Α. μόλις κατά 2 %, σ' αντίθεση με τις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες η κρατική συμμετοχή είναι πολύ υψηλότερη (βλ. ΠΙΝΑΚΑ 1).

Οποιαδήποτε σκέψη στήριξης της χρηματοδότησης του Σ.Κ.Α. αποκλειστικώς στις εισφορές εργαζομένων και εργοδοτών (και στην ελλειπή συμμετοχή του κράτους μόνο στις περιπτώσεις των νέο-εισερχόμενων στο Σύστημα από 1.1.1993 και εφεξής) πρέπει να εγκαταλειφθεί ως ανεφάρμοστη και ως ισοδυναμούσα με ουσιαστική ανατροπή της ίδιας της έννοιας της κοινωνικής ασφάλισης.

Εννοείται, ότι το πρόβλημα γίνεται εντονότερο αν συνεκτιμηθεί η γνωστή συμπεριφορά του ελληνικού κράτους που αποστέρησε το Σ.Κ.Α. των ίδιων πόρων του και παρεμπόδισε τη δημιουργία ενός κοινωνικού κεφαλαίου με τη συσσώρευση των ετήσιων αποθεματικών του που θα μπορούσε να διασφαλίσει τη μερική χρηματοδότηση της μελλοντικής λειτουργίας του Συστήματος.

Παρόμοιο κοινωνικό κεφάλαιο ποτέ δεν δημιουργήθηκε στη χώρα μας και γι αυτό η ενίσχυση του Σ.Κ.Α. από προσόδους περιουσίας είναι εξαιρετικά χαμηλή ώστε να αδυνατεί να συμβάλει σε αξιόλογο ύψος στη χρηματοδότηση του Σ.Κ.Α.

3. Η σαφώς μεροληπτική και άδικη αντιμετώπιση των νέων γενεών από το Σ.Κ.Α. της χώρας

Σοβαρότατο πρόβλημα ανακύπτει από την ποσοτική προσέγγιση των ασφαλιστικών ισοζυγίων εάν αυτά εκτιμηθούν χωριστά για τις 3 κατηγορίες των δικαιούχων του Σ.Κ.Α., δηλαδή των συνταξιούχων, των ασφαλισμένων και των νέων γενεών.

Πράγματι, με διατήρηση των σημερινών ρυθμίσεων που προβλέπονται από την

ισχύουσα νομοθεσία και με την ποσοτική και αναλογιστική αποτίμηση των ρυθμίσεων αυτών, οι νέες γενιές όχι μόνον καλύπτουν, εν μέρει, τα ελλείμματα που παρουσιάζουν τα αναλογιστικά ασφαλιστικά ισοζύγια των λοιπών δικαιούχων του Συστήματος αλλά και πρόκειται να λάβουν ουσιαστικώς μειωμένες ασφαλιστικές παροχές έναντι των λοιπών.

Στις προσεγγίσεις μας υπολογίσαμε, με βάση τις ισχύουσες, σήμερα, διατάξεις, τα μακροχρόνια (για τα προσεχή 50 έτη δηλαδή με είσοδο στο Σύστημα μέχρι το τέλος του 2050 αλλά με παρακολούθηση όλων όσων θα εισέλθουν μέχρι και τη συνταξιοδότησή τους) αναλογιστικά ισοζύγια των 3 κατηγοριών των δικαιούχων και διαπιστώσαμε ότι οποιοδήποτε σενάριο και αν ακολουθήσουμε:

- Οι ήδη συνταξιούχοι εμφανίζουν έντονα ελλειμματικό μακροχρόνιο αναλογιστικό ισοζύγιο,

- Οι εν ενεργεία (αυριανοί συνταξιούχοι εμφανίζουν ελλειμματικό, ομοίως και ανάλογο σε σχέση με τους ήδη συνταξιούχους, μακροχρόνιο αναλογιστικό ισοζύγιο), ενώ

- Οι νέες γενιές, παρά τις μειωμένες ασφαλιστικές τους προσδοκίες, παρουσιάζουν πλεονασματικό μακροχρόνιο αναλογιστικό ισοζύγιο και αναιρούν, εν μέρει, τα ελλείμματα των προηγούμενων κατηγοριών.

Οι αναντίρρητες διαπιστώσεις μας αυτές, μας επιβάλλουν να αξιώσουμε την επιτακτική αλλαγή των ρυθμίσεων του Ν. 2084/1993 που αναγνωρίζουν ποσοστό αναπλήρωσης κύριας σύνταξης για τους νέους 60% (έναντι αντίστοιχου ποσοστού για τους πριν από την 1.1.1993 εισελθόντες στο Σύστημα 80%). Η αξίωσή μας αυτή, βρίσκει, βέβαια και ισχυρό έδαφος στήριξης και στις διαπιστώσεις μας για το χαμηλό πραγματικό δείκτη αναπλήρωσης (44%).

4. Η κυριαρχική σημασία του ύψους του επιτοκίου για τον προσδιορισμό της παρούσας αξίας του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος

Για τον υπολογισμό του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος οι μελετητές στηρίχθηκαν στην παραδοχή λειτουργίας του Συστήματος για μια περίοδο 85 ετών, με την έννοια ότι παρακολουθούνται οι εισερχόμενοι στο Σύστημα για τα προσεχή 50 χρόνια αλλά μέχρι τη συνταξιοδότηση και του τελευταίου απ' αυτούς.

Επίσης, πραγματοποιήθηκαν αναλογιστικές προσεγγίσεις, με εναλλακτικά επιτόκια προεξόφλησης της παρούσας αξίας του τελικού αποτελέσματος λειτουργίας του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης για την πιο πάνω περίοδο 3 %, 4 % και 5 %.

Το τελικό αποτέλεσμα της λειτουργίας αυτής είναι ελλειμματικό και, βέβαια, διευρύνεται όσο υποχωρούμε από το μεγαλύτερο στο μικρότερο επιτόκιο (διατηρουμένων όλων των λοιπών παραμέτρων σταθερών).

Επίσης, το μακροχρόνιο αναλογιστικό έλλειμμα του Συστήματος διαφοροποιείται, χωρίς να μετατρέπεται, ποτέ, σε πλεόνασμα, αναλόγως με την κατηγορία των δικαιούχων που

λαμβάνεται, εκάστοτε, ως βάση υπολογισμού.

Ως γενικό αλλά κυρίαρχο χαρακτηριστικό θα μπορούσε να παρατηρηθεί ότι ακόμη και πολύ μικρές διαφοροποιήσεις στο επιτόκιο συνεπιφέρουν πολύ υψηλές μεταβολές στη διαμόρφωση του τελικού ελλείμματος. Η διαπίστωση αυτή αποκτά ιδιαίτερη σημασία αφού μπορεί να ισχύσει και για το παρελθόν, για τις περιόδους δηλαδή εκείνες κατά τις οποίες το Σ.Κ.Α. απεστερείτο των αποθεματικών του και παρεμποδίζετο να σχηματίσει το απαραίτητο κοινωνικό κεφάλαιο που θα μπορούσε να στηρίξει, έστω και μερικώς, τη σημερινή αλλά και τη μελλοντική απρόσκοπτη λειτουργία του.

Οι προσεγγίσεις με βάση τις αναλογιστικές μελέτες δεν οδηγούν κατ' ανάγκη σε αλλαγές τόσο μακροχρόνιες. Οι αλλαγές που θα γίνουν στο σύστημα, θα πρέπει να έχουν χρόνο αναφοράς 20-25 χρόνια, γιατί κανείς δεν μπορεί να προβλέψει το πώς θα κινηθούν μια σειρά από παράμετροι για τόσο μακρύ χρονικό διάστημα.

5. Η απουσία συσσωρευμένου κοινωνικού κεφαλαίου και η αδυναμία μερικής χρηματοδότησης του Σ.Κ.Α. από ίδια περιουσιακά στοιχεία

Στις λοιπές χώρες μέλη της Ε.Ε. οι εθνικές κυβερνήσεις, από τους πρώτους κιόλας χρόνους της λειτουργίας των Σ.Κ.Α. των χωρών τους, προνόησαν ώστε τα ετήσια κεφαλαιακά πλεονάσματα της λειτουργίας τους να συσσωρεύονται και να δημιουργούν ένα συνεχώς διευρυνόμενο κοινωνικό κεφάλαιο. Το κοινωνικό αυτό κεφάλαιο έχει, ήδη, οδηγήσει στο σχηματισμό αξιόλογης περιουσίας του εθνικού, κατά χώρα, Σ.Κ.Α. ώστε η επενδυτική αξιοποίηση της περιουσίας αυτής να αποδίδει πρόσθετους πόρους στο Σύστημα και να χρηματοδοτεί, εν μέρει, τις δαπάνες της ετήσιας λειτουργίας του.

Στην Ελλάδα, αντίθετα, το κράτος ακολούθησε τη γνωστή συμπεριφορά και υποχρέωσε το Σ.Κ.Α. να καταθέτει, από τους πρώτους κιόλας χρόνους της λειτουργίας του (Α.Ν. 1611/ 1950), υποχρεωτικώς (ατόκως, επί 25 χρόνια και με χαμηλότατο επιτόκιο έκτοτε), τα ετήσια κεφαλαιακά πλεονάσματά του στην Τράπεζα της Ελλάδος που, με τη σειρά της υποχρεωνόταν να τα διαθέτει, μέσω των εμπορικών Τραπεζών στην ελληνική βιομηχανία και το ελληνικό εμπόριο.

Πέραν αυτής της υποχρέωσης, το ελληνικό κράτος ιδιοποίησε, σε πολλές περιπτώσεις, τα εκάστοτε υφιστάμενα κεφαλαιακά αποθεματικά του Σ.Κ.Α. για να καλύψει, έκτακτες και μη, ανάγκες του κρατικού προϋπολογισμού.

Συνέπεια της συμπεριφοράς αυτής του ελληνικού κράτους ήταν να αποστερηθεί το Σ.Κ.Α. δικών του περιουσιακών στοιχείων και να διαπιστώνεται, πλέον, ανυπαρξία οποιουδήποτε αξιόλογου κοινωνικού κεφαλαίου που θα μπορούσε να στηρίξει, χρηματοδοτικά, την αυριανή ομαλή λειτουργία του Συστήματος. Είναι, πράγματι, σημαντική η παρατήρηση ότι η συμπεριφορά του ελληνικού κράτους δεν αναφέρεται μόνο στο παρελθόν αλλά επισύρει σοβαρές συνέπειες και για το μέλλον και γι αυτό δεν μπορεί να αγνοηθεί στην προσπάθεια οικοδόμησης ενός μακρόχρονα βιώσιμου Σ.Κ.Α.

Η σημασία της πρακτικής αυτής του ελληνικού κράτους για το μέλλον του Συστήματος μπορεί να εκτιμηθεί αν προσεγγίσουμε τα διαχειριστικά αποτελέσματα των

αμέσως προσεχών ετών (με βάση τις ισχύουσες σήμερα νομοθετικές ρυθμίσεις και) με εναλλακτικό συνυπολογισμό της περιουσίας του Σ.Κ.Α. στο ύψος των 5,6 τρις δρχ. (όση είναι δηλαδή η πραγματική κινητή και ακίνητη περιουσία του Σ.Κ.Α. σήμερα, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κοινωνικού Προϋπολογισμού του 2000) και στο ύψος των 20.- τρις δρχ. (όση δηλαδή θα μπορούσε να είναι, σύμφωνα με μια εκτίμηση, η περιουσία του Σ.Κ.Α. σήμερα, αν δεν είχαν αφαιρεθεί απ' αυτό ίδια περιουσιακά στοιχεία).

Με βάση τις αντίστοιχες μετρήσεις, η περιουσία των 5,6 τρις θα μπορούσε να διασφαλίσει, έστω και με την ανάλωσή της, την απρόσκοπτη λειτουργία του Σ.Κ.Α. μέχρι και το έτος 2003. Αντίθετα, σημερινή περιουσία του Σ.Κ.Α. 20,- τρις θα μπορούσε να εγγυηθεί την απρόσκοπτη λειτουργία του Σ.Κ.Α. μέχρι και του έτους 2023 - 2024 (αναλόγως των αντίστοιχων παραδοχών επιτοκίων και ποσοστών απασχόλησης).

Ως τελικό συμπέρασμα των προσεγγίσεων αυτών προκύπτει ότι η απουσία κοινωνικού κεφαλαίου και η αδυναμία μερικής, έστω, χρηματοδότησης των εκταμιεύσεων του Σ.Κ.Α. από τις αποδόσεις του κοινωνικού κεφαλαίου, δεν χρεώνεται, απλώς, στο ελληνικό κράτος αλλά επενεργεί σαφώς αρνητικά στη μελλοντική βιωσιμότητα του Σ.Κ.Α. Συνιστά, κατά συνέπεια, ένα, ακόμη, λόγο για τη θέσπιση της 3μερούς χρηματοδότησης για όλους τους ασφαλισμένους.

6. Η σημασία του ποσοστού απασχόλησης και της μείωσης της ανεργίας στη διαμόρφωση του αναλογιστικού ισοζυγίου του Σ.Κ.Α.

Η συσχέτιση της βιωσιμότητας του Σ.Κ.Α. με την εξέλιξη της ανεργίας και του ποσοστού απασχόλησης είναι δεδομένη. Η ποσοτικοποίηση της συσχέτισης αυτής μέσα στα πλαίσια της ελληνικής οικονομίας και η μέτρηση των επιπτώσεων από τη μείωση της ανεργίας και την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης του πληθυσμού των ηλικιών 15-64 ετών, αποτέλεσε θέμα ιδιαίτερης σημασίας για τις αναλογιστικές μας προβολές.

Κρίναμε σκόπιμο να προσεγγίσουμε το ζήτημα αυτό, με δεδομένα πληθυσμιακά υποδείγματα εξέλιξης του συνολικού πληθυσμού αλλά και της ηλικιακής δομής του, σε 3 εναλλακτικά σενάρια: με ποσοστό απασχόλησης μέχρι 62%, μέχρι 72% και μέχρι 82%.

Το γενικό συμπέρασμα που προκύπτει είναι ότι η μεταβολή του ποσοστού απασχόλησης με μείωση της ανεργίας συνιστά ουσιώδη λόγο μεταβολής του αντίστοιχου μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος.

7. Διάκριση μεταξύ μακροχρόνιου αναλογιστικού και ετήσιου διαχειριστικού ελλείμματος

Ο σχηματισμός σαφούς αντίληψης για την έννοια και το περιεχόμενο των δύο αυτών διαφορετικών εννοιών και της εντελώς χωριστής λειτουργίας εκάστου, αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την κατανόηση των ασφαλιστικών μεγεθών και της μελλοντικής προοπτικής τους.

Το ετήσιο έλλειμμα (ή πλεόνασμα) έχει, κυρίως, διαχειριστικό χαρακτήρα και

απεικονίζει την ετήσια σχέση μεταξύ εισροών και εκροών του Συστήματος Κοινωνικής Ασφάλισης (προϊόν ετήσιας διαχείρισης). Σαφή ιδέα του ελλείμματος (ή πλεονάσματος) αυτού μπορούμε να σχηματίσουμε αν το συνδέσουμε με τον ετήσιο "ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟ" και το αντιληφθούμε ως το αποτέλεσμα της συσχέτισης των εσόδων με τις πληρωμές του.

Ακριβώς, λόγω της ετήσιας εκτίμησής του για τον προσδιορισμό του αντίστοιχου CASH-FLOW του Σ.Κ.Α. (ή και μεμονωμένου ασφαλιστικού οργανισμού) το ετήσιο έλλειμμα έχει επείγοντα χαρακτήρα και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης.

Αντίθετα, η παρούσα αξία του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος αποτελεί απλή ένδειξη των μακροχρόνιων μελλοντικών τάσεων της λειτουργίας του Σ.Κ.Α. και, συνεπώς, παρέχει χρόνο μελέτης και αντιμετώπισης με την έγκαιρη επιλογή των καταλληλότερων μέτρων πολιτικής.

Το μακροχρόνιο αναλογιστικό έλλειμμα στηρίζεται σε συγκεκριμένες μακροοικονομικές, δημογραφικές και κοινωνικοασφαλιστικές παραδοχές. Συνιστά, ένα δείκτη, απλώς, των προοπτικών του Συστήματος που ισχύει μόνο εάν ισχύουν και οι εκάστοτε παραδοχές. Η αξία του δείκτη της παρούσας αξίας του μακροχρόνιου ελλείμματος (ή και πλεονάσματος) έγκειται στο ότι αυτός αποτελεί το συμψηφιστικό αποτέλεσμα όλων των παραμέτρων δηλαδή τόσο των εσωτερικών (κοινωνικοασφαλιστικών) όσο και των εξωτερικών (συνολική λειτουργία της οικονομίας). Εξάλλου, η χρησιμότητα του δείκτη συνίσταται στο ότι αυτός μας υποδεικνύει την κατεύθυνση των μέτρων πολιτικής που πρέπει, εκάστοτε, να ληφθούν.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η παρούσα αξία του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος του ελληνικού Σ.Κ.Α. αποτελεί απλώς την εικόνα των μελλοντικών προοπτικών του Συστήματος, υπό την προϋπόθεση και μόνον ότι το παρόν νομοθετικό πλέγμα των ρυθμίσεων του Συστήματος δεν θα μεταβληθεί στο μέλλον. Κατά συνέπεια, έχει σχετική σημασία και πάντως, μας δίδει τον αναγκαίο χρόνο μελέτης και επιλογής των κατάλληλων θεσμικών ρυθμίσεων για την αποτελεσματική και βιώσιμη μεταρρύθμιση του Συστήματος.

Αντίθετα, τα βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα της ετήσιας διαχείρισης του Σ.Κ.Α. ενέχουν χαρακτήρα επείγοντος και κατά συνέπεια, απαιτούν άμεση αντιμετώπιση.

Από την άλλη πλευρά, όμως, τα μακροχρόνια αναλογιστικά ελλείμματα δείχνουν μια γενικότερη δομικού χαρακτήρα ανισορροπία του Σ.Κ.Α. αφού συμψηφίζουν τα αποτελέσματα μεγάλου αριθμού πλεονασματικών και ελλειμματικών ετήσιων διαχειρίσεων και απαιτούν αναπότρεπτες παρεμβάσεις, ενώ τα ετήσια διαχειριστικά ελλείμματα ενδέχεται να έχουν εντελώς πρόσκαιρο χαρακτήρα και να υποδηλούν απλώς, όλως πρόσκαιρη έλλειψη ρευστότητας, χωρίς να οφείλονται σε δομικές αδυναμίες του Συστήματος και χωρίς να προδικάζουν μελλοντικές ανατροπές της ομαλής και αποτελεσματικής λειτουργίας του.

8. Με δεδομένη τη διαπίστωση ελλειμμάτων υπάρχει κίνδυνος κατάρρευσης του ελληνικού Σ.Κ.Α.;

Το ερώτημα ενέχει κινδυνολογικό και μόνο χαρακτήρα και τίθεται σκόπιμα για να μεγιστοποιήσει τις υφιστάμενες αδυναμίες και να υποβάλει την "ψυχολογική" παραδοχή από την κοινή γνώμη της ανάγκης περικοπών των παρεχομένων ασφαλιστικών δικαιωμάτων.

Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει ο παραμικρός κίνδυνος κατάρρευσης ενός Σ.Κ.Α., αφού, τελικός εγγυητής των πληρωμών των παροχών του Συστήματος είναι ο κρατικός προϋπολογισμός και συνεπώς, μόνον εάν πτωχεύσει το ίδιο το κράτος ανακύπτει το θεωρητικό, πάντως, ενδεχόμενο να καταρρεύσει και το Σ.Κ.Α.

Ιστορικά, επίσης, δεν υπάρχει προηγούμενο κατάρρευσης (αναστολής πληρωμών) ενός Σ.Κ.Α. Κατά τούτο, άλλωστε, διακρίνεται, κυρίως, η κοινωνική από την ιδιωτική κερδοσκοπική ασφάλιση.

Εξάλλου, η υποχρεωτικότητα της κοινωνικής ασφάλισης συνεπάγεται και τη μέριμνα του κράτους για την οπωσδήποτε εξόφληση των κοινωνικοασφαλιστικών υποχρεώσεων του Συστήματος. Υποχρεωτική εκ του νόμου συμμετοχή του πολίτη στην κοινωνική ασφάλιση και ενδεχόμενη αδυναμία εξόφλησης των υποχρεώσεών της δεν συμβιβάζονται.

Τέλος, μη καταβολή των συντάξεων σημαίνει ότι ένα εξαιρετικά πολυπληθές τμήμα του πληθυσμού εγκαταλείπεται στην τύχη του, χωρίς οποιοδήποτε εισόδημα, με βέβαιη και άμεση συνέπεια την κοινωνική έκρηξη. Κανένα κράτος δεν μπορεί να προχωρήσει, ούτε και προσωρινά, σε μια παρόμοια επιλογή.

Με βάση τα πιο πάνω, θεωρούμε ως στερούμενο σοβαρότητας οποιονδήποτε ισχυρισμό περί πιθανότητας κατάρρευσης του κοινωνικοασφαλιστικού Συστήματος της χώρας, ασχέτως αν ο ισχυρισμός αυτός επικαλείται, προς επίρρωση ή προς στήριξή του, το μακροχρόνιο αναλογιστικό ή το βραχυπρόθεσμο ετήσιο διαχειριστικό έλλειμμα του Σ.Κ.Α.

Όλα αυτά, όμως, δεν σημαίνουν ότι το κράτος δεν πρέπει να τηρεί σωστά τους λογαριασμούς κοινωνικής ασφάλισης και να παρακολουθεί τις εισροές και τις εκροές του Συστήματος αλλά και να μεριμνά για το σχηματισμό του αναγκαίου κοινωνικού κεφαλαίου για την ενίσχυση της χρηματοδότησης του Σ.Κ.Α. και τη βελτίωση των παροχών του. Ο ενυπάρχων κίνδυνος (που έχει ιστορικά επαληθευθεί και στην Ελλάδα) είναι η μεταφορά πόρων του Σ.Κ.Α. από τους λογαριασμούς του Συστήματος σε άλλους "κωδικούς" με συνέπεια τον περιορισμό της δυνατότητας βελτίωσης των ασφαλιστικών παροχών και διάθεσης των πόρων αυτών σε εξω-ασφαλιστικές αιτίες.

9. Ποιος και πως θα καλύψει τα ελλείμματα του Σ.Κ.Α.;

Είναι σαφές ότι πρόβλημα μπορεί να υπάρξει μόνο για την περίπτωση του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος αφού για τις περιπτώσεις των, έστω και συνεχιζόμενων ετήσιων διαχειριστικών ελλειμμάτων χωρίς αυτά να συνδέονται με αντίστοιχα μακροχρόνια

ελλείμματα, έχουμε απλό πρόβλημα ρευστότητας που μπορεί να αντιμετωπισθεί με προεξόφληση των μελλοντικών, εγγύτερων ή απώτερων, πλεονασμάτων του Συστήματος.

Η στατική, όμως και απλώς αριθμητική εξέταση του προβλήματος είναι απολύτως λανθασμένη. Για τον προσδιορισμό των μακροχρόνιων ελλειμμάτων δεν λαμβάνονται υπόψη μόνον καθαρώς κοινωνικο-ασφαλιστικοί συντελεστές αλλά συνεκτιμώνται και άλλες παράμετροι, μακροοικονομικής φύσης, της εθνικής οικονομίας, κείμενοι εκτός του κύκλου των κοινωνικοασφαλιστικών μεγεθών (ρυθμός οικονομικής ανάπτυξης, επιλογή επενδύσεων σε σχέση με την αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης, διαρθρωτικές αναπροσαρμογές της οικονομίας κ.λ.π.). Γι' αυτό και η αντιμετώπιση του θέματος, αποκλειστικά, μέσα στα πλαίσια του Σ.Κ.Α. θα αποδειχθεί αλυσιτελής και ενδεχομένως αδύνατη. Επιβάλλεται η ένταξή του στη λειτουργία της συνολικής οικονομίας και η συνεξέτασή του με τις λοιπές παραμέτρους της.

Στα πλαίσια αυτής της λογικής, η διαπίστωση της ύπαρξης ενός ελλείμματος π.χ. 50,- τρις δρχ. παρούσας αξίας (για μια περίοδο 50 ετών), δεν σημαίνει ότι θα πρέπει να βρούμε σε ποιους και με ποια αναλογία θα επιμερίσουμε αυτό το ποσόν, για να τους καλέσουμε, εν συνεχεία, να το πληρώσουν. Ασφαλώς, μπορεί να αποδειχθεί αναγκαίο να προχωρήσουμε σ' αυτές τις επιλογές και σ' αυτούς τους επιμερισμούς για ένα τμήμα αυτού του ποσού. Το κρίσιμο ερώτημα όμως, είναι πόσο τμήμα αυτού του ποσού θα κατορθωθεί να καλυφθεί από τη συνολική λειτουργική αποδοτικότητα της οικονομίας ώστε να οδηγηθούμε στην οιονεί αυτόματη μείωση του ελλείμματος. Αυτά σημαίνουν ότι θα πρέπει να δούμε ποιές διαρθρωτικές αλλαγές έχει ανάγκη η ελληνική οικονομία ώστε η πραγματοποίησή τους να οδηγήσει σε περαιτέρω ανάπτυξη, από την οποία θα επωφεληθεί και το Σ.Κ.Α. (π.χ. αύξηση της απασχόλησης, περιορισμός της ανεργίας, επιλογή επενδυτικών κινήτρων, μεταβολές στο φορολογικό σύστημα, πολιτική μισθών κλπ).

Στην περίπτωση των δικών μας αναλογιστικών προσεγγίσεων στηριχθήκαμε, μεταξύ άλλων, στην αύξηση της απασχόλησης, ετησίως, κατά 174.000 άτομα. Κατά συνέπεια, εάν επιτευχθεί υψηλότερο μέγεθος στην ετήσια απασχόληση, το μακροχρόνιο αναλογιστικό έλλειμμα του Συστήματος περιορίζεται.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Η αντιμετώπιση του μακροχρόνιου αναλογιστικού ελλείμματος του Σ.Κ.Α. δεν αποτελεί, απλώς, αριθμητική πράξη επιμερισμού της εξόφλησής του μεταξύ συγκεκριμένων υποχρέων (π.χ. κράτος, εργαζόμενοι, εργοδότες) και σε συγκεκριμένες αναλογίες αλλά συμπλέκεται και με τη γενικότερη λειτουργικότητα και αποδοτικότητα της συνολικής εθνικής οικονομίας που, μεταξύ άλλων συνεπειών, μπορεί και να εξαλείψει ολοσχερώς ή να περιορίσει αισθητά ή να μεταθέσει χρονικά, το προς εξόφληση ύψος του μακροχρόνιου ελλείμματος.

Στα πλαίσια της λογικής αυτής η εκάστοτε αποφασιζόμενη οικονομική πολιτική οφείλει να συνεκτιμά και τις επιπτώσεις της στη λειτουργία και την απόδοση και του Σ.Κ.Α. της χώρας.

Με βάση τα παραπάνω, παραθέτουμε τις σταθερές, πάνω στις οποίες θα πρέπει να δομηθούν οι αλλαγές ώστε να γίνει η μεταρρύθμιση του Σ.Κ.Α. Αναπόσπαστο τμήμα αυτών

των προτάσεων αποτελούν οι επιστημονικές επεξεργασίες που τις στηρίζουν και έχουν εκπονηθεί από το ΙΝ.Ε./Γ.Σ.Ε.Ε.-ΑΔΕΔΥ.

Σταθερές πάνω στις οποίες θα πρέπει να δομηθούν οι αλλαγές ώστε να γίνει η μεταρρύθμιση του Σ.Κ.Α. με βάση τις προτάσεις μας, είναι:

- Η διασφάλιση και ενίσχυση του κοινωνικού περιεχομένου
- Η αναγνώριση του κοινωνικού ελλείμματος που προήλθε από την αξιοποίηση των αποθεματικών της Κοινωνικής Ασφάλισης για την ανάπτυξη της οικονομίας χωρίς αντισταθμιστικά οφέλη για το Σ.Κ.Α.
- Η τριμερής χρηματοδότηση (2/9-3/9-4/9) για όλους τους ασφαλισμένους.
- Η ρύθμιση για απόδοση όλων των οφειλών του κράτους και των ιδιωτών στο Σ.Κ.Α.
- Η αποτελεσματική αξιοποίηση της κινητής και ακίνητης περιουσίας των ταμείων.
- Η αποτελεσματική καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής (υπολογίζεται ότι υπερβαίνει το 25%).
- Η θέσπιση ειδικού άμεσου φόρου για τα υψηλά εισοδήματα και για τις επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου.
- Καμμία μείωση των θεσμοθετημένων για τους κλάδους σύνταξης και υγείας εργοδοτικών εισφορών.
- Η αύξηση του οικονομικά «ενεργού» πληθυσμού με διεύρυνση της απασχόλησης και όχι με την παράταση του εργασιακού βίου.
- Η λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας (η μέση ηλικία έχει φθάσει στα 40 περίπου χρόνια).
- Η κύρια σύνταξη να αποδίδει στη βάση του 80% του συντάξιμου μισθού και για τους εργαζόμενους που εντάχθηκαν στο σύστημα μετά το 1993.
- Η επικουρική σύνταξη να μην υπολείπεται του 20% του συντάξιμου μισθού.
- Καμμία σύνδεση ή συσχετισμό της ιδιωτικής με την κοινωνική ασφάλιση.
- Η πρόβλεψη για συνταξιοδότηση στη βάση των κοινωνικών αναγκών αλλά και της απόδοσης των καταβληθησομένων ασφαλιστικών εισφορών όσων στο $65^{ο}$ έτος της ηλικίας τους δεν έχουν θεμελειώσει δικαίωμα συνταξιοδότησης (σε ομάδες εργαζομένων, εποχικοί, μακροχρόνια άνεργοι, κ.λ.π.).
- Η αποδοχή και θεσμοθέτηση της συμφωνίας με τους εργοδότες που αναφέρεται στο

Ασφαλιστικό και εμπεριέχεται στην Ε.Γ.Σ.Σ.Ε.

Συγκεκριμένα τα δύο μέρη συμφώνησαν:

- Οργανωτική συγκρότηση του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης μετά από μελετημένο και τεκμηριωμένο διάλογο με τους κοινωνικούς φορείς για την ενοποίηση των ομοειδών Ταμείων κύριας σύνταξης.

- Αποκατάσταση της πλειοψηφίας στα Διοικητικά Συμβούλια των Ταμείων των εκπροσώπων των Κοινωνικών Φορέων.

- Συγκρότηση στην κοινωνική ασφάλιση ενός συστήματος κεφαλαιοποιητικών και διανεμητικών στοιχείων.

- Εφαρμογή της τριμερούς χρηματοδότησης σε αναλογία 2/9, 3/9, 4/9 (εργαζόμενοι, κράτος, εργοδότες) προκειμένου η εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων να πραγματοποιηθεί χωρίς την επιβάρυνση των οικονομικών των ασφαλιστικών οργανισμών και χωρίς αύξηση των εισφορών εργοδοτών και εργαζομένων για να αποφευχθεί η επιβάρυνση του κόστους παραγωγής.

- Αποτελεσματική ρύθμιση των χρεών των ασφαλιστικών ταμείων.

- Αποτελεσματική πάταξη της εισφοροδιαφυγής, της παράνομης και ανασφάλιστης εργασίας Ελλήνων και ξένων εργατών.

- Χορήγηση αυξήσεων στις κατώτερες συντάξεις αντίστοιχων με τις αυξήσεις της Ε.Γ.Σ.Σ.Ε.

- Η ενοποίηση των κλάδων υγείας ή η μεταφορά τους σε άλλο φορέα θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα διαλόγου με τους κοινωνικούς φορείς.

- Χρήση πληροφοριακών μέσων στη διοίκηση και λειτουργία της κοινωνικής ασφάλισης, με παράλληλη ανάπτυξη πολιτικής προσωπικού και διαρκούς επιμόρφωσής του στα ασφαλιστικά Ταμεία, την Πρόνοια και την Υγεία στην κατεύθυνση εξυπηρέτησης των ασφαλισμένων και των συνταξιούχων.

- Συνταξιοδότηση μετά από 35ετή συντάξιμη εργασία (35ετία ή 10.500 ημέρες ασφάλισης), χωρίς όριο ηλικίας.

- Ειδικές ρυθμίσεις για τις μητέρες με ανήλικα παιδιά.

- Ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς για τα άτομα με ειδικές ανάγκες.

- Αντιμετώπιση όλων των θεμάτων των ειδικών ασφαλιστικών ταμείων (τραπεζοϋπάλληλοι, ΤΑΠΟΤΕ, ΔΕΗ, κ.λ.π.), στη βάση των προτάσεων των αντίστοιχων Ομοσπονδιών.

- Οι κοινωνικές πολιτικές που ασκούνται με ευθύνη της κυβέρνησης και η αντιμετώπιση

προβλημάτων των ειδικών ταμείων (κύριας και επικουρικής ασφάλισης) να μην επιβαρύνουν το Ι.Κ.Α.

Γίνεται απόλυτα σαφές ότι η Γ.Σ.Ε.Ε. και όλα τα συνδικάτα της χώρας μας τίθενται σε μια διαρκή κινητοποίηση (όλων των μορφών) προκειμένου με βάση τα παραπάνω να διεκδικήσουν τις λύσεις εκείνες στο Σ.Κ.Α. που θα του διασφαλίζουν, τόσο την οικονομική βιωσιμότητα, όσο και την κοινωνική αποτελεσματικότητα καθώς και τα μέσα για την αναβάθμιση των παρεχομένων (ποιοτικά και ποσοτικά) υπηρεσιών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΚΡΑΤΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

ΧΩΡΑ	**ΥΨΟΣ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ**
Βέλγιο	Κυμαινόμενο ύψος αναλόγως των αναγκών
Δανία	Καλύπτεται όλο το κόστος της εθνικής σύνταξης
Γερμανία	24 % (πλέον ειδικών προσθέτων επιχορηγήσεων)
Ελλάδα	10 % (μόνο για όσους νεοασφαλίζονται από 1.1.93) Καλύπτονται και τα τυχόν ελλείμματα
Ισπανία	Καλύπτεται το κόστος των εγγυημένων κατωτάτων ορίων των συντάξεων
Γαλλία	Καλύπτεται το κόστος απαλλαγών εξ εισφορών λόγω μέτρων ενίσχυσης της απασχόλησης
Ιρλανδία	Καλύπτονται τα ελλείμματα (όταν υπάρξουν)
Ιταλία	Καλύπτονται ειδικές κατηγορίες συντάξεων (π.χ. κοινωνικές συντάξεις) πλέον ενός τμήματος της συνολικής δαπάνης για γενικές συντάξεις

Λουξεμβούργο	33 %
Ολλανδία	Δεν υπάρχει κρατική συμμετοχή
Νορβηγία	Μερική κάλυψη κόστους εθνικών συντάξεων
Αυστρία	18 %
Πορτογαλία	Καλύπτεται το κόστος των κατωτάτων συντάξεων
Φινλανδία	45 % (συντάξεων γήρατος), 100 % (συντ. επιζώντων)
Σουηδία	10 %
Ην. Βασίλειο	Κάλυψη κόστους μόνο ειδικής κατηγορίας συντάξεων (μη ανταποδοτικού χαρακτήρα)

ΣΥΝΔΙΚΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑ

του Δημήτρη Α. Κατσορίδα

Εισαγωγή

Οι εργαζόμενοι θεωρούν ως τις σημαντικότερες προτεραιότητες στο πεδίο των εργασιακών σχέσεων, την ποιότητα ζωής, την εξασφάλιση εργασίας, τις συνθήκες εργασίας και την άμεση εφαρμογή του 35ωρου. Ταυτόχρονα, οι εργαζόμενοι παρ' ότι φαίνεται να είναι απομακρυσμένοι από τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, εντούτοις θεωρούν απαραίτητο και αναγκαίο τη δημιουργία σωματείων στους χώρους εργασίας (54,5%), δηλώνοντας παράλληλα ότι τα συνδικάτα είναι απαραίτητα (85%).

Αυτά, μεταξύ άλλων, είναι τα σημαντικότερα συμπεράσματα έρευνας που πραγματοποίησε η εταιρεία V – Project Research Consulting (V-PRC), για λογαριασμό της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΓΣΕΕ), με θέμα: *"Συνδικάτα και Εργασία*.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις, στα χρονικά διαστήματα 3 Ιουνίου έως 3 Ιουλίου 2000 και 7 Δεκεμβρίου του 2000 έως 5 Ιανουαρίου 2001, σε δείγμα 2.340 ατόμων (μισθωτοί, απασχολούμενοι, άνεργοι) ηλικίας 18 ετών και άνω στο πολεοδομικό συγκρότημα της πρωτεύουσας, στη Θεσσαλονίκη, στην Πάτρα, στο Ηράκλειο και στο Βόλο.

Πιο συγκεκριμένα, από τα στοιχεία της έρευνας προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Η μείωση του εργάσιμου χρόνου

- Οι εργαζόμενοι σε ποσοστό 49% θεωρούν ότι η πολιτική της κυβέρνησης όσον αφορά τις ρυθμίσεις που προωθεί το Υπουργείο Εργασίας για τις εργασιακές σχέσεις είναι σε λάθος κατεύθυνση (25,5% υποστήριξαν ότι βρίσκονται σε σωστή κατεύθυνση, ενώ άλλο ένα 25,6% δεν πήρε θέση). Αντίθετα, υψηλή αποδοχή (72,8) συγκεντρώνει το υπ' αριθμόν ένα αίτημα του συνδικαλιστικού κινήματος για τη θέσπιση της μείωσης του χρόνου εργασίας σε 35 ώρες την εβδομάδα.

- Η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων (95%) ζητά η εφαρμογή της μείωσης των ωρών εργασίας στις 35 ώρες την εβδομάδα να γίνει χωρίς να μειωθούν οι αποδοχές, ενώ ένα επίσης υψηλό ποσοστό εργαζομένων (81,7%) εκτιμά ότι η εφαρμογή του εν λόγω μέτρου θα επιτρέψει να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και να μειωθεί η ανεργία.

2. Εργαζόμενοι και συνδικάτα

- Σημαντικά είναι τα στοιχεία και σε ό,τι αφορά την συνεχή αποδυνάμωση των συνδικάτων. Το 65,6% των εργαζομένων δεν είναι μέλη κάποιου σωματείου (το 1995, το 64,6% των εργαζομένων βρισκόταν εκτός συνδικάτων), ενώ μόνο το 8,2% είναι μέλη επιχειρησιακού σωματείου και το 21,8% στον επαγγελματικό κλάδο που ανήκουν.

- Οι λόγοι για τους οποίους οι εργαζόμενοι δεν ανήκουν σε σωματείο οφείλονται στην αρνητική άποψη που έχουν για το συνδικαλισμό (28,8), ενώ επίσης ένα σημαντικό ποσοστό από αυτούς δηλώνει ότι *«δεν υπάρχει»* σωματείο στο χώρο εργασίας (16,1%). Άλλοι, επιπλέον, λόγοι που επικαλούνται οι εργαζόμενοι για τη μη συμμετοχή τους σε σωματείο είναι ότι *«δεν έχουν ενημέρωση»* (5,2%), «δεν έχουν χρόνο» (4,4%) ή επειδή *«δεν ασχολούνται με τα κοινά»* (2,9%). Ωστόσο, το 54,5% θεωρεί «απαραίτητο» και «αναγκαίο», στο άμεσο μέλλον, τη δημιουργία σωματείου, το 48,4% θεωρεί μια τέτοια εξέλιξη αποτελεσματική, ενώ οι απόψεις διχάζονται αν μια τέτοια κίνηση είναι «ρεαλιστική-εφικτή» (39,5% των μισθωτών εκτιμούν ότι η δημιουργία σωματείου στο χώρο εργασίας τους είναι κάτι το ρεαλιστικό-εφικτό, ενώ το 33,1% έχει αντίθετη άποψη).

- Χαρακτηριστικό είναι ότι μεταξύ των ανέργων και των αλλοδαπών κυριαρχεί η τάση, η οποία θεωρεί ως «απαραίτητο» και «αποτελεσματικό» τη δημιουργία, στο άμεσο μέλλον, σωματείου. Συγκεκριμένα, το 65,9% των ανέργων και 76,2% των αλλοδαπών θεωρεί «απαραίτητο» τη δημιουργία σωματείου, ενώ το 54,1% και το 57,1% αντίστοιχα χαρακτηρίζει μια τέτοια κίνηση ως «αποτελεσματική».

- Η συντριπτική πλειοψηφία (84,9%) πιστεύει ότι οι εργαζόμενοι χρειάζονται τα συνδικάτα, ενώ το 12% θεωρεί ότι δεν τους είναι απαραίτητα. Η θετική γνώμη που υπάρχει στο θεσμό των συνδικάτων επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι *οι εργαζόμενοι τα θεωρούν ως τους πιο αποτελεσματικούς φορείς για την προώθηση των συμφερόντων τους* (60,6%), τη στιγμή που στα κόμματα το αντίστοιχο ποσοστό φτάνει μόλις το 7,4%, ενώ ένα 27,1% απορρίπτει τόσο κόμματα, όσο και τα συνδικάτα.

- Οι απόψεις των εργαζομένων για τη ΓΣΕΕ είναι, κατά κύριο λόγο, θετικές (44,9% τον Δεκέμβριο 2000 έναντι 40,4% τον Ιούνιο), ενώ το ποσοστό όσων γνωρίζουν κάτι σχετικά με τη ΓΣΕΕ, σχεδόν, διπλασιάστηκε (Ιούνιος 2000:27,5% - Δεκέμβριος 2000: 53,7%). Αυτό οφείλεται στο γεγονός της ολοένα και μεγαλύτερης ανάληψης πρωτοβουλιών και παρεμβάσεων της Συνομοσπονδίας, ιδιαίτερα στα θέματα της απασχόλησης, των εργασιακών σχέσεων, του ασφαλιστικού κλπ.

3. Συνθήκες και όροι εργασίας

- Ένας μεγάλος αριθμός ερωτηθέντων δεν αισθάνεται ασφάλεια όσον αφορά την προσωπική και επαγγελματική του κατάσταση (το 27,4% νιώθει «λίγο εξασφαλισμένο» και το 27,1% «καθόλου εξασφαλισμένο»). Εντούτοις, υψηλά είναι και τα ποσοστά που αναφέρονται επί του αντιθέτου. Συγκεκριμένα, το 32,4% των ερωτηθέντων αισθάνονται

αρκετά εξασφαλισμένοι και το 10,6% πολύ εξασφαλισμένοι. Αυτό οφείλεται στον δυϊσμό που υπάρχει στη αγορά εργασίας (ένα τμήμα ειδικευμένης εργασίας και ένα τμήμα ανειδίκευτης εργασίας), ο οποίος σε μεγάλο βαθμό αντανακλά τον δυϊσμό της ελληνικής οικονομίας και βιομηχανίας (ένα τμήμα που εκσυγχρονίζεται και ένα τμήμα που βραδυπορεί).

- Ο μέσος όρος του συνολικού χρόνου εργασίας από Δευτέρα έως Παρασκευή είναι 42 ώρες, ενώ τα Σαββατοκύριακα είναι 11 ώρες. Ως προς τον κλάδο απασχόλησης, αυτοί που εργάζονται τις περισσότερες ώρες την εβδομάδα είναι οι εργαζόμενοι στις επικοινωνίες-μεταφορές-αποθηκεύσεις (48 ώρες την εβδομάδα) και ακολουθούν οι εργαζόμενοι στα ορυχεία-λατομεία-μεταλλεία και στο εμπόριο (44,3 ώρες), στην βιομηχανία-βιοτεχνία (44,1 ώρες) και στην οικοδομή (42,1 ώρες). Επίσης, το 37,8% εργάζεται συχνά τα Σαββατοκύριακα, το 12,8% κάποιες φορές, το 40,8% ποτέ και το 8,6% σπάνια. Ουσιαστικά, ένας στους δύο, περίπου, εργαζόμενους εργάζονται τα Σαββατοκύριακα. Σε σταθερό ωράριο εργάζεται το 76% των ερωτηθέντων, με ελαστικό το 9,8% και με ελεύθερο το 9,7%.

- Ως κύρια εργασία η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων δηλώνουν την πλήρη απασχόληση (89,7%). Με μερική απασχόληση εργάζεται το 10,3%, από τους οποίους το 57,6% δεν μπορούσε να βρει δουλειά πλήρους απασχόλησης, το 19,7% είναι φοιτητές/ σπουδαστές και άλλο ένα 19,7% προτιμούσε την μερική απασχόληση (κυρίως οι νέοι ηλικίας 18-24 ετών σε ποσοστό 53,8%). Από τα αποτελέσματα της έρευνας φαίνεται ότι η μερική απασχόληση συναντάται κατά κύριο λόγο στα εστιατόρια-ξενοδοχεία (38,5%) και στην εκπαίδευση (23,1%).

- Το 39,4% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι τα συμφέροντα των εργοδοτών και των εργαζομένων είναι *διαφορετικά* (1995: 37,7%), ενώ το 35,7% *αντίθετα*. Το 1995, το ποσοστό εκείνων που θεωρούσαν ότι τα συμφέροντα των εργοδοτών και των εργαζομένων είναι *αντίθετα* συγκέντρωνε υψηλότερα ποσοστά (42,8%). Παρ' όλ' αυτά, *ο διάλογος* μεταξύ εργοδοτών/ εργαζομένων παραμένει, παρά τη φθίνουσα πορεία του, ως ο πιο κατάλληλος τρόπος για την αντιμετώπιση των εργασιακών προβλημάτων με ποσοστό 59,7% (έναντί 64,8% το 1995) και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά (15%) οι κινητοποιήσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων και οι παρεμβάσεις των κυβερνήσεων με νόμους.

- Όσον αφορά τις *προτεραιότητες* των εργαζομένων *ως σημαντικότερες* κρίνουν ότι είναι η ποιότητα ζωής (29,2%), η εξασφάλιση εργασίας (24,4%) και οι συνθήκες εργασίας (22,8%), ενώ στην ερώτηση: *«ποιες είναι οι εξελίξεις που θα επιθυμούσατε να συμβούν τα επόμενα χρόνια σε ό,τι αφορά την εργασία σας;»*, ως τη θετικότερη, το 26,2% των εργαζομένων, θεωρεί την αύξηση των μισθών και ακολουθούν «οι συνθήκες εργασίας» (18%) και η «διασφάλιση εργασίας» (17%).

4. Νέες τεχνολογίες και απασχόληση

- Τέλος, σχετικά με την εισαγωγή των νέων τεχνολογιών στην παραγωγή και τις επιπτώσεις τους στην απασχόληση φαίνεται, σύμφωνα πάντα με τις απαντήσεις, ότι οι

επιχειρήσεις εξακολουθούν να εκσυγχρονίζονται. Συγκεκριμένα, στο ερώτημα: *«πότε έγινε ο τελευταίος τεχνολογικός εκσυγχρονισμός στη επιχείρηση/ υπηρεσία που δουλεύετε;»*, το 30,2% των ερωτηθέντων απαντά «τον τελευταίο χρόνο», το 15,1% «τα τρία τελευταία χρόνια», το 8,4% «τα πέντε τελευταία χρόνια», ενώ το 14,5% απαντά ότι «έχει παλιά τεχνολογία/ δεν έχει γίνει» και το 11,9% ότι «δεν χρησιμοποιούνται μηχανήματα». Σχετικά με τις επιπτώσεις που έχουν οι νέες τεχνολογίες στην απασχόληση, πάλι από τις απαντήσεις φαίνεται ότι ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός δεν επηρεάζει αρνητικά την απασχόληση, εφόσον το 57,7% απαντά ότι ο αριθμός των απασχολουμένων στην επιχείρηση παρέμεινε ο ίδιος, το 24,1% ότι αυξήθηκε και το 16,7% ότι μειώθηκε. Επίσης, η πλειοψηφία των εργαζομένων (77,3%) δηλώνει ότι με τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό έχει επέλθει καλυτέρευση στις συνθήκες εργασίας, ότι «δεν τις επηρέασε καθόλου» απαντά το 19% και μόνο το 2,9% ισχυρίζεται πως έχουν οι χειροτερεύσει οι συνθήκες εργασίας.

Συμπερασματικά προκύπτει ότι η έλλειψη σωματείου στους χώρους εργασίας οφείλεται, εκτός από τους προαναφερθέντες λόγους και στο γεγονός ότι στην ελληνική οικονομία υπάρχουν πάρα πολλές μικρές και διασκορπισμένες επιχειρήσεις, με συνέπεια να καθίσταται αντικειμενικά δύσκολη η συνδικαλιστική δραστηριότητα. Επομένως, ένας από τους βασικούς παράγοντες, ο οποίος αποθαρρύνει το βαθμό συμμετοχής στις συνδικαλιστικές οργανώσεις, (έχει ως βασικό παράγοντα) είναι το μέγεθος της επιχείρησης. Επίσης, η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στα συνδικάτα θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητά τους να προσελκύσουν τα τμήματα των εργαζομένων που εξακολουθούν να παραμένουν έξω από το οργανωμένο συνδικαλιστικό κίνημα, όπως οι εργαζόμενοι στον τομέα των υπηρεσιών, οι νέοι, οι γυναίκες, οι αλλοδαποί εργαζόμενοι και ο μεγάλος αριθμός των ανέργων και των επισφαλώς απασχολουμένων. Τέλος, θα πρέπει να ληφθεί πολύ σοβαρά υπόψη η γνώμη και η ανησυχία των εργαζομένων στα ζητήματα που έχουν σχέση με την υποβάθμιση της ποιότητας ζωής, γεγονός το οποίο θα πρέπει να προβληματίσει τις συνδικαλιστικές οργανώσεις στη χάραξη των στρατηγικών προτεραιοτήτων τους.

Απόψεις για την καθιέρωση της εβδομάδας των 35 ωρών εργασίας

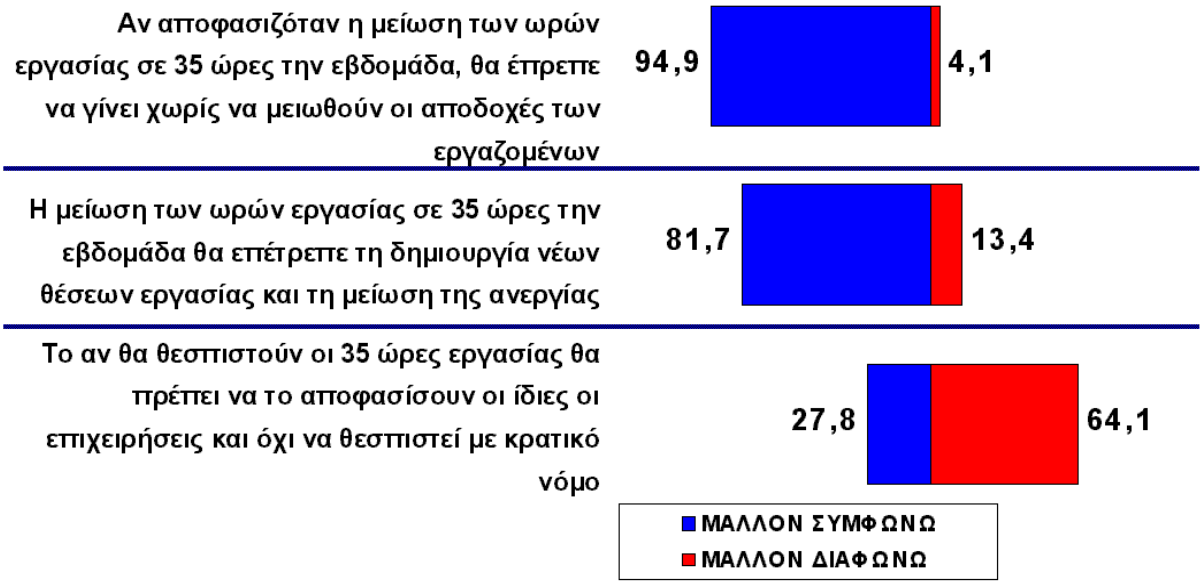

Απόψεις για την καθιέρωση της εβδομάδας των 35 ωρών εργασίας

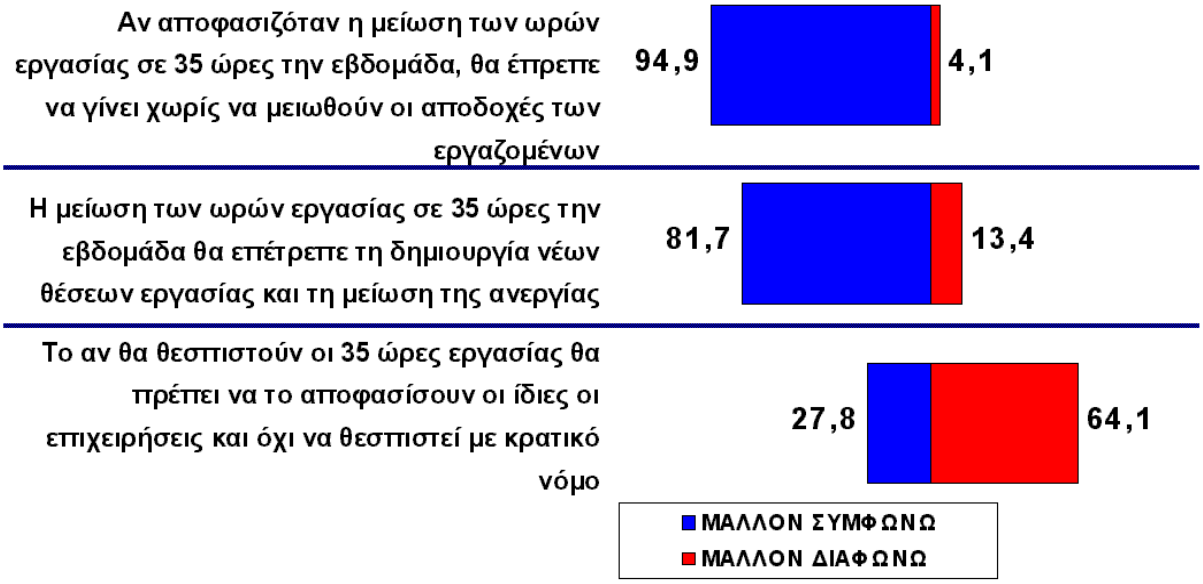

Απόψεις για την καθιέρωση της εβδομάδας των 35 ωρών εργασίας

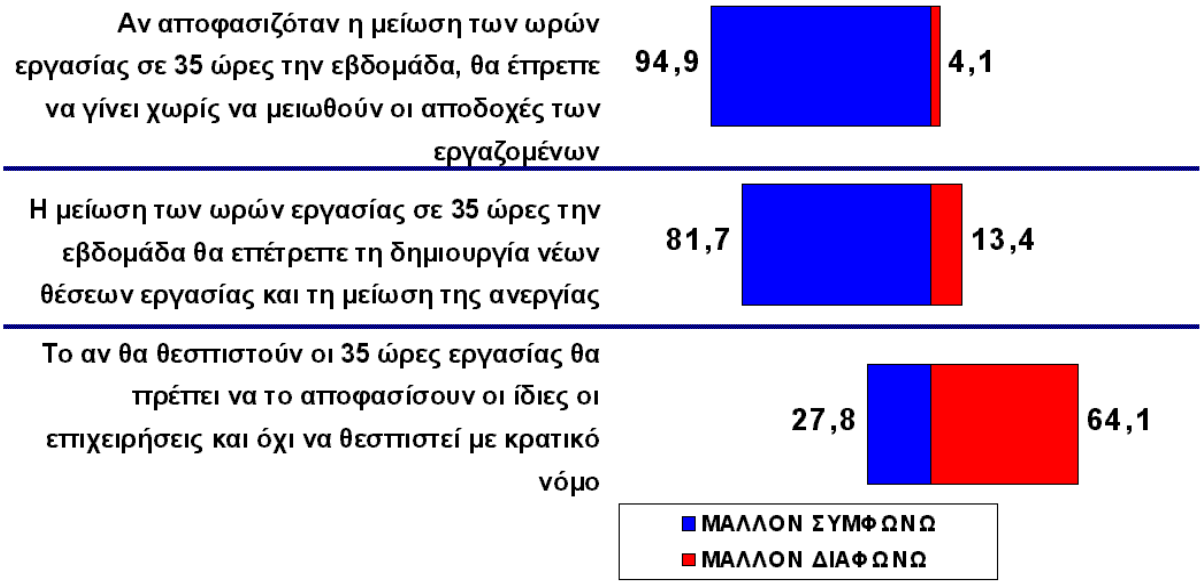

Απόψεις για την καθιέρωση της εβδομάδας των 35 ωρών εργασίας

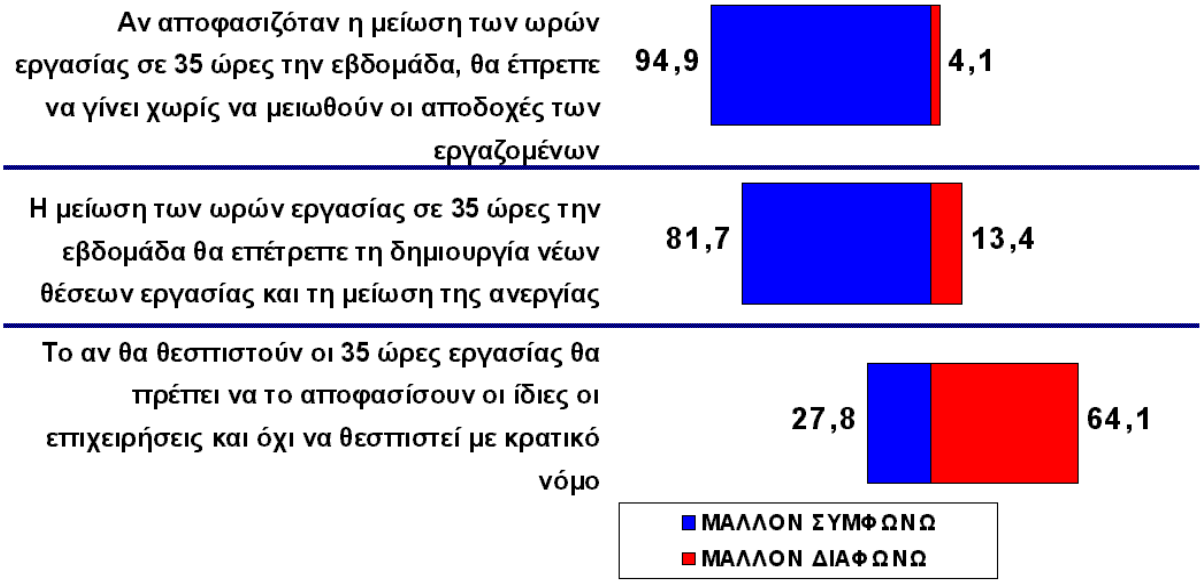

Απόψεις για την καθιέρωση της εβδομάδας των 35 ωρών εργασίας

Αν αποφασιζόταν η μείωση των ωρών εργασίας σε 35 ώρες την εβδομάδα, θα έπρεπε να γίνει χωρίς να μειωθούν οι αποδοχές των εργαζομένων

Η μείωση των ωρών εργασίας σε 35 ώρες την εβδομάδα θα επέτρεπε τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και τη μείωση της ανεργίας

Το αν θα θεσπιστούν οι 35 ώρες εργασίας θα πρέπει να το αποφασίσουν οι ίδιες οι επιχειρήσεις και όχι να θεσπιστεί με κρατικό νόμο

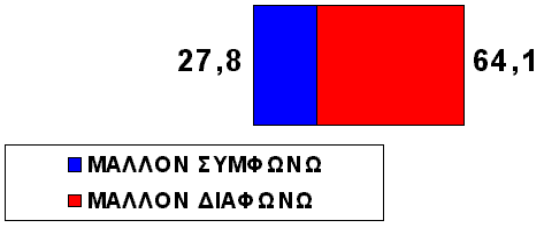

Μετά τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό, ο αριθμός των απασχολουμένων στην επιχείρηση αυξήθηκε, μειώθηκε, ή παρέμεινε ο ίδιος;

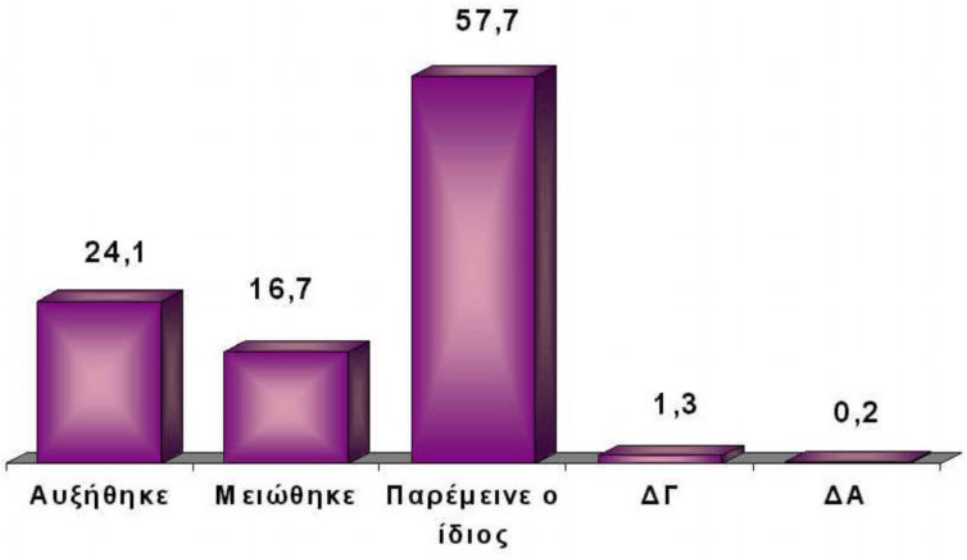

Οι ώρες εργασίας αυξήθηκαν, μειώθηκαν, ή παρέμειναν οι ίδιες, μετά τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό;

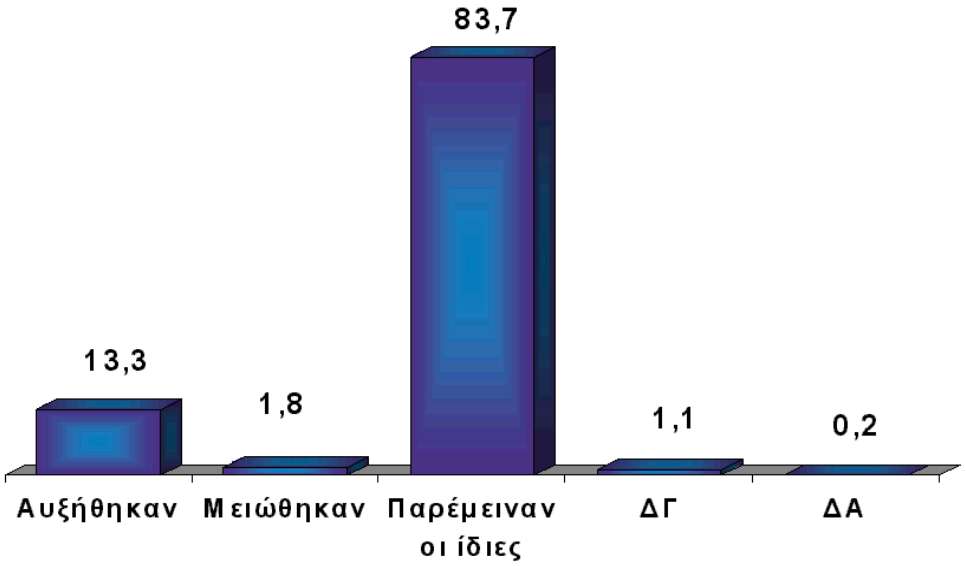

Πιστεύετε ότι οι ρυθμίσεις που προωθεί το Υπουργείο Εργασίας για τις εργασιακές σχέσεις είναι σε σωστή, ή σε λάθος κατεύθυνση;

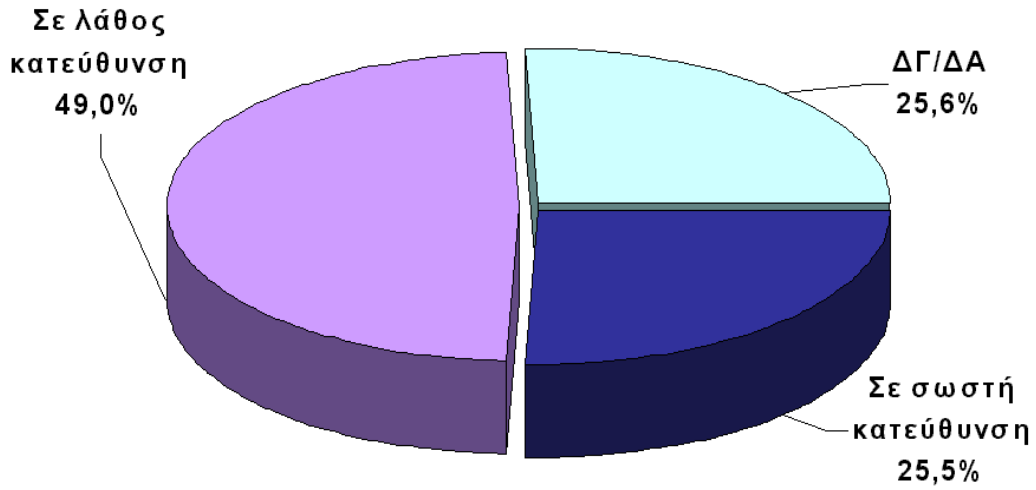

EIRO: Ετήσια έκθεση 2000 για τις εργασιακές σχέσεις στην Ελλάδα

Της Ευαγγελίας Σουμέλη

Σε ότι αφορά τις εργασιακές σχέσεις, σε αντίθεση με το 1999 (GR9912160f), υπήρξε όξυνση των συγκρούσεων μεταξύ των κοινωνικών συνομιλητών με αποτέλεσμα να επικρατήσει ένα κλίμα με περισσότερες κοινωνικές εντάσεις. Καθοριστική ήταν η παρέμβαση της κυβέρνησης για την αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας μέσω των νέων νομοθετικών ρυθμίσεων για τα εργασιακά.

Πολιτικά ζητήματα

Στις βουλευτικές εκλογές της 9ης Απριλίου 2000, το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑΣΟΚ) πλειοψήφησε και σχημάτισε και πάλι κυβέρνηση με πρωθυπουργό τον Κωνσταντίνο Σημίτη. Το σημαντικότερο πολιτικό γεγονός του 2000 ήταν η συμμετοχή της Ελλάδας στην ΟΝΕ ως δωδέκατο μέλος.

Συλλογική Διαπραγμάτευση

Η συλλογική διαπραγμάτευση κατά το 2000, όπως άλλωστε συνέβη και κατά το 1999, παρέμεινε κατά κανόνα συγκεντρωποιημένη (GR9912160f). Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Διεύθυνση Αμοιβής, οι υπογραφείσες Συλλογικές Συμβάσεις Εργασίας (ΣΣΕ) και οι εκδοθείσες από τον Οργανισμό Μεσολάβησης και Διαιτησίας Διαιτητικές Αποφάσεις (ΔΑ) για τα έτη 1999 και 2000 έχουν ως εξής:

	1999		**2000**	
	ΣΣΕ	ΔΑ	ΣΣΕ	ΔΑ
Εθνικές γενικές	-		1	
Εθνικές ομοιοεπαγγελματικές	23	20	54	15
Τοπικές ομοιοεπαγγελματικές	18	9	22	4
Κλαδικές	70	19	98	17
Επιχειρησιακές	115	3	122	6

Όσον αφορά το περιεχόμενο των συλλογικών συμβάσεων, όπως συμβαίνει παραδοσιακά στην Ελλάδα (GR9712159f), επικρατούν τα οικονομικά ζητήματα και κυρίως τα μισθολογικά. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Ινστιτούτου Εργασίας της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδος (ΙΝΕ/ΓΣΕΕ) και ελλείψει επίσημων άλλων στοιχείων (GR9912160f), η κατά μέσο όρο αύξηση του βασικού μισθού για το 1999 ήταν 4,1% σε τρέχουσες τιμές και 1,6% σε σταθερές τιμές, ενώ τα αντίστοιχα στοιχεία για το 2000 δεν έχουν υπολογιστεί ακόμη. Αναφορικά με τον χρόνο εργασίας, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας Ελλάδος (ΕΣΥΕ) ο μέσος συμβατικός χρόνος εργασίας ανέρχεται σε 40 ώρες την εβδομάδα, ενώ ο μέσος πραγματικός χρόνος εργασίας για τους απασχολούμενους με πλήρες ωράριο (άνω των 25 ωρών εβδομαδιαίως) (full time employees working more than 25 hours per week) ανέρχεται σε 42,2 ώρες την εβδομάδα το 1999, με εκτίμηση του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ για το 2000 στις 42,3 ώρες την εβδομάδα. Σε ότι αφορά το περιεχόμενο των συλλογικών συμβάσεων, επισημαίνεται ότι εξειδικευμένα ζητήματα όπως ο χρόνος εργασίας, η διασφάλιση των θέσεων εργασίας και θέματα εκπαίδευσης, δεν έχουν αποτελέσει μέχρι σήμερα αντικείμενο μελέτης από τους αρμόδιους φορείς. Σαν αποτέλεσμα, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τα ποιοτικά χαρακτηριστικά και την εξέλιξη της συλλογικής διαπραγμάτευσης στην Ελλάδα.

Σε εθνικό επίπεδο, στο τέλος Μαίου 2000, μετά από τέσσερις μήνες διαπραγματεύσεων, υπογράφηκε η νέα Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση Εργασίας (ΕΓΣΣΕ), η οποία θα ισχύσει για την διετία 2000-2001 (GR006175n). Το περιεχόμενο της συμφωνίας που αφορά τόσο σε οικονομικά όσο και σε θεσμικά ζητήματα, κρίθηκε ικανοποιητικό από τα ελληνικά συνδικάτα, κυρίως σε ότι αφορά το ποσοστό αύξησης των κατώτατων ορίων μισθών και ημερομισθίων, παρότι διαφοροποιείται ουσιαστικά από τις αρχικές διεκδικήσεις της ΓΣΕΕ (GR0002163in). Ωστόσο, λόγω της σοβαρής ανόδου του πληθωρισμού στο 3% σε μέσα επίπεδα, η ΓΣΕΕ λίγες μέρες πριν το τέλος του 2000 έθεσε αίτημα χορήγησης διορθωτικού ποσού, αίτημα που δεν έχει εξεταστεί ακόμη. Επισημαίνεται ότι τον Απρίλιο του 2000, η κυβέρνηση εξήγγειλε έμμεση οικονομική ενίσχυση 270 χιλιάδων χαμηλόμισθων εργαζόμενων, που αμείβονται με τους κατώτατους μισθούς και ημερομίσθια. Η ενίσχυση θα γίνει μέσω της καταβολής των ασφαλιστικών εισφορών τους από τον κρατικό προϋπολογισμό. Η εξαγγελία πυροδότησε αντιφατικές αντιδράσεις από την μεριά της ΓΣΕΕ (GR0005171n).

Η μείωση του χρόνου εργασίας στις 35 ώρες την εβδομάδα χωρίς μείωση των αποδοχών αποτέλεσε και το 2000 ένα από τα βασικά αιτήματα του συνδικαλιστικού κινήματος. Ωστόσο, οι εργασίες της Διαπραγματευτικής Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων της ΓΣΕΕ και των ομόλογων εργοδοτικών οργανώσεων για την μείωση του χρόνου εργασίας, κατέληξαν σε αδιέξοδο χωρίς καν να επιτευχθεί η διαμόρφωση ενός κειμένου βασικών αρχών, ως βάση συνέχισης ενδεχόμενου διάλογου σε επίπεδο εμπειρογνωμόνων (GR0001159in).

Επισημαίνεται ότι πολλές από τις συμφωνίες που περιέχονται στην νέα ΕΓΣΣΕ, κυρίως αναφορικά με θέματα αδειών, δεν έχουν υλοποιηθεί ακόμη. Για το λόγο αυτό η ΓΣΕΕ με σχετικό υπόμνημα προς τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, ζήτησε την νομοθετική παρέμβαση του υπουργείου προκειμένου να υλοποιηθούν άμεσα και χωρίς εμπόδια οι συμφωνίες αυτές (GR0008181n).

Νομοθετικές εξελίξεις

Αναφορικά με το νομοθετικό πλαίσιο, κατά το 2000 δεν σημειώνονται πολλές αλλαγές. Η σημαντικότερη νομοθετική και θεσμική αλλαγή που επήλθε κατά το 2000 στο χώρο των

εργασιακών σχέσεων, αφορά στην ψήφιση του ν.2874/2000 για τις "Ρυθμίσεις για την απασχόληση και άλλες διατάξεις" (GR0012192f). Ο νόμος αυτός εκτός των διατάξεων εκείνων που αφορούν αμιγώς στα ζητήματα της απασχόλησης, πραγματοποιεί και αλλαγές στο υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο για τις εργασιακές σχέσεις. Ειδικότερα οι αλλαγές αυτές αφορούν στην υπερεργασιακή και υπερωριακή απασχόληση, στη διευθέτηση του χρόνου εργασίας, στην μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, στην αμοιβή των μερικώς απασχολούμενων και στις ομαδικές απολύσεις. Παρότι ο νέος νόμος διαφοροποιείται αρκετά από τις αρχικές προτάσεις της κυβέρνησης (GR0007178f), εντούτοις στοχεύει στην περαιτέρω αύξηση της ευελιξίας στην αγορά εργασίας, κυρίως μέσω της διευθέτησης του χρόνου εργασίας και της ουσιαστικής αύξησης του ορίου των απολύσεων. Όσον αφορά το περιεχόμενο του ν.2874/2000, οι αντιρρήσεις και η κριτική που διατυπώθηκαν τόσο από τις εργοδοτικές οργανώσεις (GR001294f) όσο και από τα συνδικάτα (GR0012193f), δημιουργούν σημαντικές αμφιβολίες για την δυνατότητα υλοποίησης του νόμου στην πράξη. Επισημαίνεται ότι ο ν.2874/2000 δεν αποτελεί προϊόν κοινωνικού διαλόγου. Παρά την αρχική πρόσκληση της κυβέρνησης για την έναρξη κοινωνικού διαλόγου (GR0008179in), η συζήτηση επί των εργασιακών θεμάτων ναυάγησε λόγω της διάστασης στις θέσεις των κοινωνικών συνομιλητών (GR0008180in, GR0009183n).

Η οργάνωση και ο ρόλος των κοινωνικών συνομιλητών

Σε ότι αφορά την οργάνωση των κοινωνικών συνομιλητών, η σημαντικότερη αλλαγή αφορά στην ενοποίηση των δύο ομοσπονδιών, της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εργαζομένων στα Διυλιστήρια και την Χημική Βιομηχανία (ΠΟΕΔΧΒ) και της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Προσωπικού Εταιριών Εμπορίας Πετρελαιοειδών και Διυλιστηρίων, Ορυκτελαίων - Πετρελαίων-Υγραερίου (ΠΟΕΕΠΔΟΠΥ), στον κλάδο του πετρελαίου (GR0003166f). Σε μία περίοδο που τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές, οι επιχειρήσεις του κλάδου του Πετρελαίου συγχωνεύονται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των συμφερόντων τους, η δημιουργία της νέας ενοποιημένης ομοσπονδίας αποτελεί την καλύτερη απάντηση των συνδικάτων, ανοίγοντας το δρόμο για την δημιουργία μιας ακόμη πιο δυνατής και μαζικής κλαδικής ομοσπονδίας απέναντι στα διευρυμένα αιτήματα και προβλήματα των εργαζομένων του κλάδου. Η ενοποίηση αυτή, έχει ιδιαίτερη σημασία για τα ελληνικά δεδομένα, όπου ο κατακερματισμός του συνδικαλιστικού κινήματος είναι το πιο συνηθισμένο φαινόμενο.

Απεργιακές κινητοποιήσεις

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία αναφορικά με τον αριθμό των απεργιακών κινητοποιήσεων κατά το 2000. Η ίδια έλλειψη στοιχείων αφορά και στο έτος 1999, ενώ τα στοιχεία των δύο προηγούμενων ετών, του 1997 και του 1998, δεν επαρκούν για την διατύπωση συμπερασμάτων σχετικά με την κατάσταση των κινητοποιήσεων στην Ελλάδα (GR9912160f). Αναφορικά με τα έτη 1997 και 1998 η κύρια αιτία για την έλλειψη των στοιχείων είναι ότι το Υπουργείο Εργασίας, ο μόνος υπεύθυνος φορέας για την καταγραφή αυτών των στοιχείων, δεν συγκέντρωσε αναλυτικά στοιχεία ούτε αναφορικά με το περιεχόμενο των απεργιών ούτε και με τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Αναφορικά με τα έτη 1999 και 2000, το πρόβλημα είναι ακόμη σοβαρότερο δεδομένου ότι δεν υπάρχουν καθόλου στοιχεία. Σύμφωνα με το Υπουργείο Εργασίας αυτό συνέβη διότι από το 1998 αρμόδιο όργανο για την καταγραφή αυτών των στοιχείων είναι το Σώμα Επιθεωρητών Εργασίας (ΣΕΠΕ) που συστάθηκε με τον ν.2639/1998 για την "Ρύθμιση εργασιακών σχέσεων και άλλες διατάξεις" (GR9807181f, GR9808187n). Επισημαίνεται ότι δύο χρόνια μετά την σύστασή του το ΣΕΠΕ δεν έχει αναλάβει ακόμη όλες τις αρμοδιότητές του.

Συνολικά ωστόσο φαίνεται ότι κατά το 2000, σε αντίθεση με ότι επικράτησε το 1999, υπήρξε μία σημαντική αύξηση των κοινωνικών εντάσεων. Οι δύο μεγάλες γενικές απεργίες τον Οκτώβριο και τον Δεκέμβριο του 2000, αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα της έντασης που επικράτησε, ενώ δεν έλειψαν και άλλες απεργιακές κινητοποιήσεις σε συγκεκριμένους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας (GR0012190n).

Εθνικό σχέδιο δράσης για την απασχόληση

Σε αντίθεση με ότι αναμενόταν, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Απασχόληση (ΕΣΔΑ) για το 2000 δεν διαφέρει σε πολλά σημεία από τα ΕΣΔΑ των ετών 1999 (GR9906134f) και 1998 (GR9804165f). Πρωτίστως, συνεχίζει να μην αποτελεί προϊόν ουσιαστικού διαλόγου μεταξύ της κυβέρνησης και των αρμόδιων κοινωνικών φορέων. Στο πλαίσιο αυτό, όπως άλλωστε συνέβη στα δύο προηγούμενα χρόνια, η μικρή συμμετοχή των κοινωνικών συνομιλητών, τόσο στο στάδιο του σχεδιασμού όσο και στο στάδιο της υλοποίησης παραμένει ένα από τα βασικά μειονεκτήματα του. Σαν αποτέλεσμα το ΕΣΔΑ για το 2000, εκφράζει μονομερώς την κυβερνητική πολιτική γύρω από το ζήτημα της απασχόλησης και της ανεργίας, αγνοώντας τις απόψεις τόσο των εργοδοτικών οργανώσεων όσο και των συνδικάτων, ακόμη και αν αυτές είναι αντικρουόμενες σε πολλά σημεία. Η οξύτερη κριτική τόσο από τους εργοδότες όσο και από τα συνδικάτα, αφορά στην αδυναμία παρακολούθησης των εφαρμοζόμενων πολιτικών, καθώς και στην ανεπαρκή αξιολόγηση των μέχρι σήμερα αποτελεσμάτων. Από την μεριά τους τα συνδικάτα αμφισβητούν ακόμη και την αναγκαιότητα του τρίτου ΕΣΔΑ, στο πλαίσιο που αυτό αποτελεί εν πολλοίς επανάληψη και ανάπλαση των δύο προηγούμενων Σχεδίων, των οποίων τα αποτελέσματα είναι αμφισβητήσιμα (GR0006177f). Σε γενικές γραμμές το ζήτημα της αλματώδους αύξησης της ανεργίας αποτέλεσε ένα από τα βασικά ζητήματα συζήτησης μεταξύ των κοινωνικών συνομιλητών, χωρίς ωστόσο να υπάρξει σύγκλιση απόψεων ως προς την αντιμετώπισή της (GR0004169f, GR0009185f, GR0001162f). Ωστόσο, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια, στις προγραμματικές δηλώσεις της νέας κυβέρνησης, ο Υπουργός Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων αναφέρεται στην πλήρη απασχόληση και αναγνωρίζει την σημασία της οικονομικής μεγέθυνσης για την αύξηση της απασχόλησης (GR0005174f).

Ίσες ευκαιρίες

Το ζήτημα το ίσων ευκαιριών δεν φαίνεται να απασχόλησε τους κοινωνικούς συνομιλητές. Τόσο σε νομοθετικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο της συλλογικής διαπραγμάτευσης δεν σημειώνεται καμμία εξέλιξη αναφορικά με τις ίσες ευκαιρίες κατά το 2000, ενώ η ίδια στασιμότητα αφορά και στο πεδίο των μελετών και ερευνών.

Διαβούλευση και πληροφόρηση

Παρά την επικύρωση από την Ελλάδα της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας (94/45/ΕΚ), που αφορά στην σύσταση και στην λειτουργία των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων των Εργαζομένων (ΕΣΕ), ο ίδιος ο θεσμός παραμένει αρκετά υποτιμημένος στην πράξη, με αποτέλεσμα η επίπτωση των ΕΣΕ στο σύστημα των εργασιακών σχέσεων να είναι ουσιαστικά περιορισμένη ή ακόμη και ανύπαρκτη (GR9805173s). Τέσσερα χρόνια μετά την επικύρωση από την Ελλάδα της σχετικής κοινοτικής νομοθεσίας, και την ευρύτητα του πεδίου εφαρμογής, στην πράξη οι επιχειρήσεις που έχουν συγκροτήσει ΕΣΕ ή αυτές που έχουν προχωρήσει στην διαδικασία συγκρότησης εξακολουθούν να είναι πολύ λίγες (GR9704111n). Είναι σημαντικό

επίσης να αναφερθεί, ότι η έλλειψη ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής της συγκρότησης και λειτουργίας των ΕΣΕ στην Ελλάδα, καθιστά εξαιρετικά δύσκολη, την όποια προσπάθεια αξιολόγησης του θεσμού.

Νέες μορφές εργασίας

Ως προς τις νέες μορφές εργασίας θα πρέπει να επισημάνουμε ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει θεσμικό πλαίσιο για τη λειτουργία των προσωρινών γραφείων απασχόλησης, ως προς δε την ανάπτυξη της τηλεεργασίας, αυτή παρουσιάζει χαμηλά ποσοστά λόγω της σχετικά με την υπόλοιπη Ευρώπη περιορισμένη χρήση των νέων τεχνολογιών. Ως προς τις άτυπες μορφές εργασίας με περιεχόμενο που υποκρύπτει σχέση μισθωτής εργασίας, αυτές αναπτύσσονται σε μεγάλο βαθμό και συνήθως λειτουργούν παρακάμπτοντας το ελλιπές θεσμικό πλαίσιο του ν.2639/1998 (άρθρο 1) λόγω της ανεπάρκειας των μηχανισμών ελέγχου για την εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας. Ως προς τα θέματα της ευελιξίας του χρόνου εργασίας επιχειρείται η ενθάρρυνση της ετήσιας διευθέτησης μέσα από συλλογικές συμφωνίες και με κίνητρο για τα συνδικάτα την μείωση του ετήσιου χρόνου απασχόλησης κατά 90 ώρες. Ο σχετικός νόμος, ν.2874/2000 για τις "Ρυθμίσεις για την απασχόληση και άλλες διατάξεις" (GR0012192f) ψηφίστηκε στις 19 Δεκεμβρίου 2000 και δεν υπάρχει προς το παρόν χρόνος για την αξιολόγηση της εφαρμογής του.

Άλλα ζητήματα

Άλλα ζητήματα που απασχόλησαν τους κοινωνικούς συνομιλητές κατά το 2000, ιδιαίτερα τα συνδικάτα και την κυβέρνηση, αφορούν:

- στις απολύσεις στην γαλακτοβιομηχανία "ΦΑΓΕ" (GR0003165n), καθώς και στην προσωρινή διαθεσιμότητα του συνόλου των εργαζομένων στην Αθηναϊκή Χαρτοποιία "Σόφτεξ" (GR0005170n), και

- στην κρίση της ναυπηγικής βιομηχανίας στην Ελλάδα και στην επικείμενη εκχώρηση του συνόλου των μετοχών των Ναυπηγείων "Σκαραμαγκά" σε ιδιώτες (GR00021164f).

Προβλέψεις για το 2001

Για το 2001 αναμένεται η διατήρηση της συγκράτησης των αμοιβών στα πλαίσια της διετούς ΕΓΣΣΕ. Ως προς το περιεχόμενο των εργασιακών σχέσεων, σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΙΝΕ/ΓΣΕΕ αναμένεται αύξηση των πιέσεων για περαιτέρω αύξηση της ευελιξίας της εργασίας (π.χ. γραφεία προσωρινής απασχόλησης) στην κατεύθυνση που επισημαίνουν και οι εργοδοτικές οργανώσεις (GR0010187f). Οι αντιδράσεις εργοδοτών και συνδικάτων που έχει δημιουργήσει η ψήφιση του ν.2874/2000 και ιδιαίτερα το ζήτημα της διευθέτησης του χρόνου εργασίας, φαίνεται ότι θα οδηγήσει στην μη εφαρμογή του νόμου, αφού προϋποθέτει συλλογική συμφωνία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ

22 Φεβρουαρίου 2001. Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Γ. Ρωμανιάς) σε ημερίδα για το ασφαλιστικό που διοργάνωσε η ΕΛΜΕ Καλλιθέας, Φαλήρου, Ν. Σμύρνης, με θέμα: «Οι προοπτικές της Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

28 Φεβρουαρίου 2001. Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Γ. Ρωμανιάς) σε ημερίδα που διοργάνωσε η Εθνική Σχολή Δημόσιας Υγείας. με θέμα: «Οι δαπάνες υγείας στην Ελλάδα: Μεθοδολογικά προβλήματα στη μέτρηση και οι συνέπειες για τις πολιτικές υγείας».

28 Φεβρουαρίου – 3 Μαρτίου 2001. Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ στα πλαίσια του INTEREG II, συμμετείχε (Β. Τακούδης) στη πρώτη συνάντηση στη Σόφια, με το Ινστιτούτο Εργασίας της Συνομοσπονδίας Βουλγαρικών Συνδικάτων (CITUB), για την προετοιμασία υλοποίησης «έρευνας αγοράς εργασίας στη Βουλγαρία».

4 Μαρτίου 2001. Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Γ. Ρωμανιάς) σε ημερίδα για το ασφαλιστικό που διοργάνωσε το Εργατικό Κέντρο και η ΕΛΜΕ Δράμας με θέμα: «Οι προοπτικές της Κοινωνικής Ασφάλισης στην Ελλάδα και στην Ευρωπαϊκή Ένωση».

3-4 Μαρτίου 2001. Το ΙΝΕ-ΓΣΕΕ/ΑΔΕΔΥ συμμετείχε (Σ. Ρομπόλης) στην συνάντηση Εργασίας που διοργάνωσε το υπουργείο Εξωτερικών, με θέμα: «Οι θέσεις της Ελλάδας στη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 2004».